

HULLUUDEN KORKEAMPI ASTE

OLLI RIIPINEN

NÄYTTELIJÄNTAITEEN KOULUTUSOHJELMA

HULLUUDEN
KORKEAMPI ASTE

OLLI RIIPINEN

TIIVISTELMÄ

Päiväys: 25.3.2019

TEKIJÄ Olli Riipinen		KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Näyttelijäntaiteen koulutusohjelma	
KIRJALLISEN OSION HULLUUDEN KOREKAMPI ASTE		KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 53 s.	
TAITEELLISEN OSION NIMI Julia & Romeo (Jussi Nikkilä/Anna Viitala, ensi-ilta 7.3.2018, Kansallisteatteri) Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa ☐ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) ☒			
Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐
<p>Opinnäytteeni kirjallisessa osiossa käsittelen mieltäni ja mielikuvitustani, sekä kerron siihen liittyvistä teemoista. Mielikuvituksen haittoja ja hyötyjä suhteessa näyttelijän taiteeseen, ihmisenä olemiseen, ymmärtämiseen ja kaikkeen. Vastakohdistista. Aiheeni on henkilökohtainen ja yksilöllinen, joten kirjoitan itsestäni ja omasta näkökulmastani. Pyrkimyksenä on löytää jotain yhteistä ja samaistuttavaa.</p> <p>Hahmottelen miten mieleni sekä mielikuvitukseni on muotoutunut ja muotoutuu edelleen. Miten se käyttäytyy tai toimii eri konteksteissa. Miksi se toimii tai ei toimi suhteessa annettuihin olosuhteisiin. Miksi lapsena, näytellessäni tai toimiessani taiteellisessa ympäristössä koen mielikuvituksen sekä ajatukseni vapaana, turvallisina ja ymmärrettävinä. Miksi arjessa pelottavana, epäolennaisena sekä irrallisena?</p> <p>Pyrin hahmottamaan ajan, paikan ja tilan jolla kontrolloisin vilkasta mielikuvitusta ja erottaa fiktion faktasta. Lapsesta aikuiseksi, haaveilijasta tekijäksi.</p> <p>Tämän kirjallisen osion aihe on syntynyt kirjoitusprosessin aikana, mutta se on vuosien pohdintojen tulos. Olen kyllästynyt huolestumaan ja pyörittelemään peukaloitani yksin olohuoneessa. Kyllästynyt huutelemaan tyhjille seinille että olenko hullu. Olen kyllästynyt tulemaan väärinymmärretyksi koska en uskalla puhua suoraan. Mieli ja mielikuvitus on osa ihmisen olemusta jonka kautta sitä on kyettävä säätämään, rajoittamaan sekä pelkistämään, mutta samalla se on myös äärimmäisen tärkeä ja henkilökohtainen työväline luovilla aloilla jonka pitää antaa hersyä ja olla kahlitsematta liikaa että se pysyisi laajana tuoden sitä kautta lisää näkökulmia. Mielessäni ei tunnu olevan tilaa rationaalisille ajatuksille suhteessa siihen miten arkea pyöritetään. Mihin kohdistaa fokukseni silloin kun en leiki, näyttele tai luo. Mikä on aikuisen ihmisen vastuu omasta arjestaan. Kuinka jakaa itsensä kahtia. Mikä on kultainen keskietie? Kuinka osaisin arkipäiväistä ajatuksen virtaa mutta silti olla tukahduttamatta sitä. Pelkoni on tulla liian varovaiseksi. Näitä asioita pyörittelen ja yritän luoda positiivisia vaihtoehtoja negatiivisten pelkojen tilalle.</p> <p>Pyrin vilpittömään ja rehelliseen dialogiin, jotta osaisin sanallistaa ajattelutapaani, sekä tulisin ymmärretyksi myös muille. Tekoihin pystyn vaikuttamaan, mutta ajatuksiini en.</p> <p>Koen tämän työni merkitykselliseksi ennen kaikkea itselleni, mutta myös muille. Askarruttavat asiat, ongelmat ovat usein hyvin henkilökohtaisia, mutta jaettuna yleisiä ja samaistuttavia. Haluan tällä rauhoittaa mahdollista lukijaa joka pohtii samoja asioita. Työni ei tarjoa ratkaisua eikä johtopäätöstä, vaan se esittää kysymyksiä, vaihtoehtoja. Haaveilua ja hämmästyä.</p>			
ASIASANAT Mieli, mielikuvitus, leikki, lapsuus, turvapaikka, ristiriita, arki, työ, pelko, haave, näyttelijäntaide, empatia, peilisolut, ymmärtää, EKOVESSA, runo.			

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	9
2. OSA 1	10
2.1. KLISEISESTI, MUTTA SYDÄMELLÄ	10
2.2. AIKUISEKSI KASVAMINEN: VÄKIVALTAISEN VALHE, MUTTA PAKKOHAN SE ON	11
2.3. NÄYTTELEMINEN	13

3. OSA 2	16
3.1. MIELI JA MIELIKUVITUSMAAILMA	16
3.2. MIELIKUVITUS: HAITTA VAI MAHDOLLISUUS	17
3.3. HALLINNAN HALLINTA	21
3.4. TAIDE MIELENKAAOKSEN HALLINTAKEINONA –	29
3.5. MIELIKUVITUS/MIELIKUVAT NÄYTTELLESSÄ:	30
3.6. ESIMERKKEJÄ	33
3.7. HYÖDYT	37
3.8. HAITAT:	41

4. OSA 3	44
4.1. EMPATIA: Mielikuvituksen suurin voimavara.	46
4.2. ONKO TARVETTA SENSUURILLE?	47
4.3. HAAVE	48
4.4. HAAVEILIJA VAI AMMATTILAINEN	50

LÄHDELUETTELO	53
---------------	----

1. JOHDANTO

Tässä opinnäytteen kirjallisessa osiossa teen jotain ”ennen kuulumattoman uutta”: Näyttelijäopiskelija joka kirjoittaa itsestään. Käsittelen mieltäni sekä mielikuvitustani ja tapaani ajatella. Sen haittoja ja hyötyjä suhteessa kaikkeen. Näyttelijäntaiteeseen, teatteriin ja elämäni fiktion ulkopuolella. Käyn läpi mielikuvitukseni vilkasta kehitystä lapsuudesta tähän päivään. Pohdin eri elämän osa-alueita/konteksteja, raameja ja kehyksiä, missä, miten ja miksi mieleni, mielikuvitukseni sekä tapani ajatella näyttäytyvät niin erilaisina. Lapsuuden leikkikentillä ja teatterin lavalla, ylipäätään taiteessa, se on mitä parhain työkalu ja turva. Koen sen olevan syvintä itseäni, mutta arjessa tragikoomisen epälooginen. Mieleni tuntuu olevan riittämätön ”normaalin” arjen askareisiin. Olenko oman elämäni ”hahmo” vai ”nerokas materiaalin kerääjä”?

Pohdin kuinka kykenisin hallitsemaan mieltäni/mielikuvitustani. Jakaa se kahtia niin, että se palvelisi minua tulevassa ammatissani sekä arjessa. Pohtia ja haaveilla, olla tarjoamatta totuuksia vaan esittää kysymyksiä, huutaa ilmoille ja etsiä vertaistukea. Ehkä pyydän apua, että saisin taputuksen olkapäälle ja kuulla hiljaisen kuiskauksen korvassani: ”Olli, kaikki on ihan hyvin”. Jakaa vaihtoehtoisia näkökulmia ja maailmoja. Maalata mielikuvitukseni pensselillä sitä kaikkea kaunista mitä se tarjoaa, mutta myös laittaa sitä raameihin ja kertoa kääntöpuolesta. Kaikki tekemiseni kohdistuu näyttelemiseen, en pääse sitä pakoon. Mutta mitä silloin, kun en näyttele? Mikä on vilkkaan mielikuvituksen raja? Mikä on välimaasto taiteen, haaveilun ja arjen saamattomuuden välissä? Onko tämä vain itsekäs ulostulo, kasa sivuja joissa yritän todistaa itselleni että en ole hullu, vai olisiko se henkilökohtaisesti askarruttavia aiheita joihin voi löytyä samaistumispintaa.

2. OSA 1

2.1. KLISEISESTI, MUTTA SYDÄMELLÄ

Tyhmät ja viisaat

Minä nauran auringolle

Sekin nauraa.

On tyhmää nauraa auringolle

isä, äiti, eno ja tati

eivät koskaan naura sille.

Sillä he ovat isoja ihmisiä.

Ja isot ihmiset ovat viisaita.

Ja viisaat eivät näe mitään.

Viisaat eivät ymmärrä mitään.

Viisaat eivät yhtään tunne aurinkoa.

Mutta minä olen tyhmä

ja nauran auringolle.

Minä melkein luulen, aurinko,

että sinäkin olet tyhmä.

Me nauramme viisaita, aurinko!

Uno Kailas (Kailas 1932, 35)

Tämä runo resonoi minun sydämessäni tavalla, jota on vaikea kuvailla. Se herättää mielikuvan, ja mielikuva tunteen. Tunne herättää toisen tunteen ja toinen kolmannen. Tunteiden kavalkadin, tunnelin, maanalaisen maailman, toisen todellisuuden, joka on minulle kuitenkin tosi. Se vie minut lapsuuteen, lapsuuteen, jonka kaipuusta en ole koskaan aikuisiässäni päässyt yli.

Miksi herään lauantaisin katsomaan aamun piirrettyjä? Miksi haluan olla Pokemon-kouluttaja tai kiemurteleva vihreä mamba sadepisaroiden maalamassa viidakossa? Miksi haluan olla pieni poika Disney-klassikko Miekkakivessä, jonka velho Merlinin taian ansiosta muuttuu lyhyeksi ajaksi pieneksi oravaksi ja kerkeää pienen hetkensä aikana tapaamaan tyttöoravan keskiaikaisen Englannin lehtimetsässä? Miksi haluan olla lampunhenki tai papukaija Mustaparran olkapäällä tai Pikkuprinssi, joka matkustaa omalta pieneltä planeetaltaan maanpäälle ja kesyttää ketun? Miksi odotan joulua itkusilmässä nähden mielessäni itseni kuusivuotiaana enkelipuvussa, joka hyppää sohvalta perheen yhteisen jouluevankeliumin aikana ja ilmoittaa suuren sanoman noin kuusikymmentä kertaa, kunnes isovelji, taivaallisesta sotajoukosta, joutuu jo keskeyttämään kerronnan ja kehottaa minua lopettamaan, että päästään tarinassa eteenpäin? Miksi petyn nykyään aina jouluisin, koska en enää tavoita noita tunteita? Pyrin tekohengittämään lapsuuttani pakonomaisin tarpein. Minulla on muistoni ja mielikuvitukseni, jolla maalaan nuo mielikuvat lapsuudestani kultaisella maalilla jälkikäteen. Se tuntuu välillä jopa väkivaltaiselta, mutta se on minun voimavarani kaiken kaaoksen keskellä, jota aikuinen mieleni minulle syöttää. Minun on tultava toimeen aikuisten maailmassa aikuisena ihmisenä. Olenhan kolmekymmentävuotias mies, ”melkein täysijärkinen” yhteiskunnan jäsen.

2.2. AIKUISEKSI KASVAMINEN:

VÄKIVALTAISEN VALHE, MUTTA PAKKOHAN SE ON

Lapsena näin aikuisuuden mahdollisuudet hienoina ja kiehtovina. Voin tehdä mitä vain, milloin vain. Ostaa pussillisen pääkallokarkkeja tai hankkia ihan oikean miekan. Tai olla koko yön jalkeilla. Mietin niitä kaikkia mahdollisuuksia, mitä minulla voisi olla. Ja nyt, jos tapaisin itseni seitsenvuotiaana siinä muovisessa ritaripanssarissa, mummoni huivista tehty viitta kaulassa, joka puumiekalla leikkaa kesäisessä maantienojassa

horsmanpäitä kuin tulta syökseviä lohikäärmeitä, heittäytyisin tuon pienen pojan eteen polvilleni rukoillen; *Olli älä koskaan kasva aikuiseksi. Pyydän sinua, älä. Se on suurin erehdys minkä tulet tekemään. Suuri puhallus ja huijaus. Jos se kuitenkin on väistämätöntä ja päätät kasvaa aikuiseksi, niin nauti jokaisesta hetkestä, sekunnista ja minuutista tästä hetkestä eteenpäin, koska tämä kaikki mitä sinulla nyt on, tulee katoamaan. Kun olet aikuinen, et enää näe maantienojissa mahdollisuuksia, et takapihalta avautuvaa seikkailujen maailmaa tai venesataman suurta merirosvokaupunkia. Se muuttuu itsestäänselvyydeksi. Arkiseksi kuvaksi ja näet vain sen, mitä silmä näkee.*

Nyt olen aikuinen. Onko kuva noin lohduttoman synkkä. Ei ole. Se on vain monimutkaisempi eikä turvallisen mustavalkoinen. Rakastin lapsena mielikuvitusmaailmaani ja leikin tuomia mahdollisuuksia. Mieleni oli tärkein väline, jota minulla saattoi olla. Leikki ja mielikuvitus antoi kaikelle vaihtoehtoisen näkökulman. Leikin jatkuvasti ja aina tosissani. Mitä aikuisemmaksi kasvoin sitä kiusallisemmaksi se muuttui. Vastassani oli tylsä muuri, jonka arkisessa seinässä luki ”it is not cool”. Kiusaamisen pelossa oli pakko keksiä jotain, olinhan jo muutenkin hyvin outo. Keksin varasuunnitelman. Löysin teatterin, näyttelemisen. Loistava tilaisuus jatkaa leikkimistä ilman, että minua pidettäisiin vain outona ja erilaisena. Uusi hieno kehys, tekosyy leikin jatkamiselle, eikä iällä ollut merkitystä.

Maatalousyrittäjän, sunnuntaimaanviljelijän hassu poika saattoi siis naamioida aikeensa trendikkäästi. Sillä tiellä olen edelleen. Hunting for that peaceful playground. Olen näyttelijä. Miksi näyttelen? Vastaus on: kaipuuni lapsuuteen. Mieleni tarpeellinen kanavointi. Järjissäni pysyminen. Teatterissa voin tehdä lapsuuden kaipuustani sekä vilkkaan mielikuvitukseni kaivosta ammatin.

2.3. NÄYTTELEMINEN

Muistan erään keskustelun rakkaan kollegani kanssa syksyisellä ratikkamatkalla Käpylästä Punavuoreen. Lausahdin; *”Kunpa löytäisin sen koodin, jolla pystyisin saamaan lapsuuteni takaisin.”* Ystäväni vastasi: *”Olli, älä sitä toivo. Sittenhän sinä lopettaisit näyttelemisen, teatterin, fiktion luomisen.”*

Näytteleminen on minun suurin happipullo. Se on erilainen mahdollisuus, näkökulmien maailma, jossa saan edelleen leikkiä, leikkiä niin tosissani kuin vain voin. Olen siellä turvassa. Saan ymmärrystä kaipuuseeni niin, että minua ei vain pidetä outona tai sekopäisenä hourailijana, joka ei uskalla kantaa vastuutaan elämästä. Se on minulle vapautta. Vapautta käydä läpi fiktion viitan alla kaikki tunteet, jotka aiheuttavat lavan ulkopuolella minulle pelkoa. Saan vihata, ilman ajatusta alkavasta konfliktista tai peruuttamattomista sanoista, saan rakastaa ja tulla rakastetuksi ilman pelkoa, että minut jätetään, ilman arjen huolta. Saan tulla ja päästää lähelle ilman, että haavoitun. Saan käydä ihmisielen pimeällä puolella ja kohdata varjoja, käsitellä pelkojani jonkun toisenlaisen ikkunan läpi. Se kaikki on totta sillä hetkellä, mutta se on toisenlainen totuus. Se on yhdessä luotu leikki, johon kaikki osalliset sitoutuvat. Teatterin taika. Se alkaa, se luodaan, se tuntuu, se kestää hetken ja sitten se päättyy. Niiden hetkien sisällä voidaan käydä läpi tuhansia asioita, tilanteita, ajatuksia ja tunteita, joita minun on vaikea käsitellä normaalisti. Olen joku toinen tai minä itse jonkun toisen tilanteessa, esityksessä tai kohtauksen sisällä. Jaan työryhmän visiot ja suostun niihin. Elän ja hengitän fiktiota. Eläydyn leikin annettuihin olosuhteisiin. Ne tuntuvat todelta. Silti tiedostan, että tämä ei ole totta. Kaksoistietoisuuden kultainen keskitie. Tiedän, mitä saan ja mitä en saa tehdä. Siinä leikissäkin on säännöt ja raamit. Yhteisen sopimuksen energiakenttä. Kenenkään ei tarvitse tuntea oloaan turvattomaksi, kehenkään ei tarvitse sattua, kaikki saavat tulla nähdyksi ja kuulluksi. Ammattilaisten näyttämö, jotka osaavat kehollistaa ja sanallistaa

tekemisen. Tällaisella näyttämöllä minä haluan olla ammattilainen ammattilaisten joukossa.

”Ei ole sattumaa, että anglikaanisissa kielissä leikkiä, pelata ja näytellä on sama sana. Leikki on olennainen osa näyttelijän työtä”- Näyttelijä Puntti Valtonen

Jos mietin järjellä, niin olen valmistautunut näyttelijän ammattiin koko elämäni ajan. Mielikuvituksessani. Tämän takia leikeissäni oli aina tarina ja kuvitteellinen katsoja. Talvisodan pakkasen kirkastamilla hangilla, jääkiekkomailoilla ampuen. Aina oli tarkka tilanne ja henkilöt. Rooman imperiumin nousussa ja tuhossa (kulki lyhennettynä nimellä Rooma) oli monen tunnin mittainen improvisoitu roolipelin kaava. Se kertoi orjien vapautumisesta diktatuurisen hirmuvallan alta. Siihen ammensin inspiraatiota Hollywoodin vanhoista epookki-elokuvista kuten Spartacus, Ben Hur ja Rooman valtakunnan nousu ja tuho. Muut lapset katsoivat lauantaiaamun piirrettyjä, minä kelasin historiallisia dokumentti elokuvia keisari Hadrianuksen muurista ja Augustuksen ajan Pax Romanasta. Paljon taustojen kartoitusta, paljon leikkikavereita (vastanäyttelijöitä), paljon töitä, uhrauksia. Isäni joutui verstaalle takomaan lukuisen määrän kilpiä ja nikkaroimaan puumiekkvoja. Äitini menetti kodinhoitohuoneestaan kaikki puuvillaiset pyyhkeensä rekvisiitaksi kenraalien ja sadanpäämiehien tarkkaan harkituiksi viitoiksi. Makuuhuoneista jouduin vielä lainaamaan osan lakanoista, koska valtaapitävä eliitti, kuten senaattorit, tarvitsivat toogat päälleen. Alueen, jossa leikki tapahtui, piti olla iso ja riittävän monipuolinen. Kymmenpäinen lapsikatras mylvi kesä-heinäkuun läpi Laukaan omakotitaloaluetta pitkin taistellessaan vallasta ja vapaudesta. En usko, että meidän tai naapuriemme piha-alueiden nurmikot toipuivat tästä koskaan. Leikki päättyi aina vasta siihen, kun joku huusi ”aikalisä! Peli seis!”. Sääntöihin kuului, että jos joku oli uppoutunut liian syvälle fiktion maailmaan lyöden toista liian kovaa puumiekalla päähän, piti homma keskeyttää ja keskustella läpi. Tai se, että äitini ilmoitti, että minun tai jonkun muun

vesselin oli lähdettävä kotiin syömään. Koulussa, päiväkodissa ja kirkonkylän toisen puolen leikkitantereilla kulki huhu ”Puolukkarinteen Ollin” nolosta, mutta sikasiististä leikistä, johon kaikki halusivat mukaan. Elin elämäni parasta aikaa. Olin 7-8 vuotias.

Kasvoin ja piha-alueet, lapsuuteni näyttämö, oli tyhjä. Haluan silti pitää siitä kiinni. Se on mahdollista ammatissani. Se on vain saanut eri muodon, joka pitää sisällään paljon ajateltavaa, pohdintoja ja analysointia ja koulutuksen. Mutta kaiken peruspohjana on leikkiminen. Se sama mikä lapsena. Jo pelkästään näiden muistojen takia en saa kyynistyä, en saa katkeroitua ja luovuttaa. Aina on näyttämö, jonne voin mennä ja sukeltaa takaisin fokukseen ja pois kaaoksesta. Se mielessäni jaksan yrittää maksaa maksamattomat laskut, käydä kaupassa ja siivota asuntoni. Kaikki nuo tylsät arkiset asiat, jotka ovat minulle niin toisarvoisessa asemassa, mutta aikuisen elämäni jatkuvuuden edellytys. Minun on jaettava sieluni kahtia. Ammattini takia minun pitää pitää kiinni rakkaasta lapsuuteni muistosta, ja vilkkaasta mielikuvituksestani. Hyväksyä se, että olen aikuinen ja että minulla on oma paikkani ja elämä, jota pitää elää. Se ei loppunut siihen, kun täytin kahdeksantoista. Se ei loppunut siihen, kun täytin kolmekymmentä. Tämän takia kannan vastuuni, mutta kulkien edelleen kaupungilla samojen kerrostalojen ohi huomaten aina jotain uuta. Uusi mainos, hassu sana tai se, että tänään tuossa asunnossa on ikkuna auki. Nähdessä ihmisten vastaantulevat kasvot miettien, mitä kaikkia tarinoita ne pitävät sisällään. Kulkien metsässä ihastellen pienten lintujen kiitolentoa sekä kuunnellen niiden nokista kaikkuvia melodioita. Hämmästyä, kiinnostua, hurmioitua. Siksi minä, kuten Uno Kailas runossaan, nauran auringolle. Edelleen, vaikka se olisi kuinka tyhmää.

3. OSA 2

3.1. *MIELI JA MIELIKUVITUSMAAILMA*

Goethe: ”Meitä innoittavat mielikuvat ilmestyvät eteemme ja huutavat: Tässä me olemme” (Chekhov 2017, 14)

Ajalla ei ole merkitystä. Aika on vain viiva, joka vedetään alkaneen ajatuksen, mielenmaiseman päätyttyä. Se voi kestää sekunnin tai tunnin. En ole koskaan tarkistanut, enkä tule tarkistamaan. Se on tila, jossa maailma, jonka tunnen, muuttuu erilaiseksi. Se ei ole kontrolloitavissa, eikä sen pidäkään olla. Ne ovat kuvia, jotka kulkevat mieleni kautta ruumiiseen ja aiheuttaen konkreettisen kehollisen kokemuksen. Kylmät väreet, itkukohtauksen tai pysäyttämättömästi kasvavan hymyn, johon eivät kasvoni lihakset riitä. Olen siinä, mutta kuitenkin jossain muualla. Kuvittelen, että joku näkee. Kukaan ei näe, mutta lähtökohtaisesti ajattelen, että joku näkee. Se tila on toistunut lapsuudestani tähän päivään saakka. Mielikuvitusmaailma. Kymmenen vanhana risusavotassa mummolani metsässä vesuri kädessä. Vesuri oli risuja varten, mutta mielessäni karhuja, örkkejä tai ihmisusia varten. Käteni puristuivat kahvaan, tein väistöliikkeen mättäältä toiselle, ison männyn juurelle piiloon. Skannasin katseellani lähimaaston ja näin kaiken. Maahiset, tontut, peikot, tiitiäiset ja taivaan kirkkauden ja manalan polttavan tulen. Olin vapaa. Tiesin, että jos kykenen tuollaiseen, ei minulla ole mitään hätää. Oppimisvaikeudet tai yksinäisyyden kokemus koulussa, keskittymisongelmani arjessa, itsensä tyhmäksi tunteminen, väärinymmärretyksi tuleminen. Kaikkeen tähän löytyisi nopea ratkaisu: mielikuvitusmaailma. Tuosta eteenpäin kuljin kaikki koulumatkani Puolukkarinteeltä kirkonkylälle isossa kumisessa läpinäkyvässä pallossa, jossa oli moottori, ratti ja renkaat. Napin painalluksella se puski isoista keltaisista putkista minulle karkkeja. Minun lempikarkkejani.

Aikuisiälläni se on ottanut toisenlaisia muotoja. Lenkillä ollessani kuvittelen juoksevani karkuun valopalloja tai olen miekka kädessä Kalevalassa katselemassa kuuta ja aurinkoa, jotka ovat samaan aikaan taivaalla. Punttisalilla olen rautametsässä, joka liikkuu. Maastaveto on minun maanjäritykseni ja penkkipunnerrus satapäisen enkelikuoron hymni. Ajaa saman asian kuin lapsena, jos ahdistaa.

Edelleen näytellessäni tämä kaikki on myös ihanaa materiaalia, jonka kenttä on loputon, jos sitä suostuu käyttämään ja antautumaan täysillä.

Kaikella on kääntöpuolensa. Niin on tässäkin.

Mikään leikki, esitys tai harjoituskausi ei kestä loputtomiin. Odottaa arki ja todellinen elämä. Fiktio päättyy ja on otettava vastaan päivän muut asiat.

Päätökset, tulokset, taloudelliset haasteet, koti ja näyttämön ulkopuolinen elämä. Mieleni ei tunnu riittävän tälle kaikelle.

Taidekentän ulkopuolella se on raskasta fiktion ja faktan erittelyä mielessäni.

Mihin pitäisi uskoa? Pelkään mielikuvituksen ja mielenhäiriön häilyvää rajaa.

Jos en joku päivä enää erotakkaan sitä?

3.2. *MIELIKUVITUS: HAITTA VAI MAHDOLLISUUS*

Michelangelo: *”Mielikuvat vainoavat minua ja pakottavat minua kaivamaan niiden muodot kallion sisältä!”* (Chekhov 2017, 14)

Mielikuvitukseni taidekentällä, taiteen parissa, on suuri voimavara, joka saa osakseen ymmärrystä. Se on iso väline työkalupakissani tehdessäni töitä näyttelijänä. Se on vapaassa käytössäni ja vaille sensuuria. Pystyn muokkaamaan sitä, tutkimaan, avaamaan muille ja jakamaan, blokkamaan sekä vaihtamaan lennosta haluamaani suuntaan ja fokuksen määräämää tahtia. Tilanne on vapaa ja ajatukseni myös. En tunne häpeää, en pelkoa, koska tajuan työskenteleväni ammatillisessa tilanteessa ja kontekstissa.

Omatuntoni on puhdas, enkä koe sitä epänormaalina. Pystyn ohittamaan ajatukset, jotka eivät palvele tilannetta. Hahmotan selkeästi mikä on mielikuvituksen tuottamaa fiktiota ja mikä todellista. En jää niihin kiinni eivätkä ne vaivaa minua. Hahmotan selkeästi vaarattoman, normaalin vilkkaan ajatuksen juoksun, joiden luomiin mielikuviin voin tarttua tai olla tarttumatta. ”Meni jo ja tuli uus”, ei sen kummempaa.

Tilanteesta tekee hankalan se, kun aivoni eivät välttämättä rekisteröi työtilanteen olevan ohi, kun pitäisi siirtyä rationaaliin, käytännöllisiin ja todellisiin asioihin. En saa vaihdettua mieltäni, mielikuvitustani vapaalle. Asiat, jotka tuntuvat käytännöllisiltä ja vapailta tehdessäni luovaa työtä muuttuvatkin ahdistaviksi, tukahduttaviksi enkä kykene keskittymään. Ne tuntuvat epäolennaisilta arjen keskellä eivätkä palvele enää sen hetkistä tarkoitusta.

Vastuunpelkoinen, mielikuvitusmaailmassa elävä, todellisuutta kammoksuva, arjen pyörää karkuun juokseva pikku paskakasa. Tämä toinen puoli on kaiken tuon romantisoivan kiiltokuvan takana. Nuo ovat sanoja, joita joudun käyttämään kohdallani.

Muutos pelottaa ja on pelottanut aina. Vastuu pelottaa ja on pelottanut aina. Kaikki kirjoittamani ihannoivat kauniit kielikuvat kaipuusta pienen pojan mielikuvitusrikkaaseen maailmaan revittiin saman tien alas ja ammuttiin torrakolla taivaalta kuin räkättirastas sen noustessa varastettu marja nokassaan ylös kielletyltä mansikkamaalta.

Toivoisin kykeneväni hahmottamaan tarpeen, ajan ja tilan mielelleni kun en työskentele luovasti. Kykenen toki toimimaan, niin että en menetä järkeäni, mutta olisiko silti syytä miettiä mahdollisuutta, että järki voisi mennä? Ajatuksen virta, jonka näytellessäni pystyn fokusoimaan itseäni palvelevaksi voimavaraksi, sysää minut näyttämön ulkopuolella vähintään noin kaksikymmentä kertaa päivässä jonkun asian äärelle, josta en hyödy. Ja koska mielikuvitukseni ei palvele sen hetken tilannetta, alan

miettimään miksi ajattelen näin. Se ei ole enää sille sallituissa raameissa. Se on eri kontekstissa ja sekoittuu fiktiosta arkitodellisuuteen ja silloin alan huolestua. Pelkään, että sekoan. Miksi ajattelen näin? Tiedän, että en ole oikeasti samaa mieltä ajatusteni kanssa, joten miksi pitäisi antaa niille mitään painoarvoa? Ne ovat silti niin outoja ja irrallisia todellisuudesta, että ne vaivaavat. Kirjoittavat jatkuvasti jo pitkälle edenneitä kohtauksia mahdollisista vaihtoehdoista. Pelkään, että mitä, jos fiktio alkaakin olla minulle faktaa. Pelkään, että olen murhaaja, Alien, narsisti, pettäjä, saunatonttu tai vihreä mamba. Minua ei rakasteta tai minä en rakasta. En uskalla kysyä olenko, koska pelkään vastausta, en uskalla kertoa koska pelkään reaktiota. Väärinymmärrystä. Pelkään, että pelkään. Huolestun lähes jatkuvasti ja lähes kaikesta. Olenko hullu?

Minun on vaikea analysoida, mistä tämä johtuu, mutta itsensä hulluksi julistaminen on vaarallista sekä myös epäreilua ilman diagnoosia.

”Hulluuden kasvot ovat alati muuttuvat. Samalla ne ovat tunnistettavissa eri aikoina siitä, että hulluksi todetaan tai luokitellaan ihminen, jonka käytös poikkeaa niin sanotusta keskivertokäyttäytymisestä enemmän kuin normaaliuden rajat sallivat”
(Pietiäinen 2013, 12)

Olisinko minä? Voisiko minusta tulla? Tai ennen kaikkea, kun jaan minua vaivaavan mieleni kuvitteellisia saloja muille, voitaisiinko minua alkaa pitää hulluna?

Petteri Pietiäinen lainaa Hulluuden Historia-teoksessaan psykiatri, runoilija ja poliitikko Claes Anderssonia: *”Pidämme hullua hulluna, koska hänen maailmansa on meille suljettu; se on arvoitus ja mysteeri. Meidän on vaikeaa, jopa mahdotonta eläytyä hulluna pitämämme ihmisen tunteisiin ja ajatusmaailmaan. Hulluhan ei noudata kirjoitettuja tai kirjoittamattomia sääntöjämme. Hän kieltäytyy osallistumasta. Hän ei kommunikoi kuten me muut. Hän ei vastaa kysymyksiimme tai vastaa*

silloin, kun emme kysy. Hän seurustelee meille olemattomien olentojen, ilmiöiden ja äänten kanssa, mikä tekee hänen käyttöksensä meille ”normaaleille” ahdistavaksi ja pelottavaksi. Hullu näkee ja kuulee sellaista mitä me muut emme näe tai kuule. Sen sijaan hän ei ole näkevinään tai kuulevinaan kaikkea sitä me näemme ja kuulemme.”
(Pietiäinen 2013, 11-12)

Sen verran itsetutkiskelua käyneenä ja terapiassa rampanneena hahmotan, että en ole ”hullu”. Olen oppinut, että pelkoni ja ahdistukseni eivät perustu mihinkään todelliseen, vaan mieleni/mielikuvitukseni on vain ylitöissä ja pahasti. Sen tuottamia ajatuksia on hankala selittää auki. Minulla on syyllinen olo ja jatkuva tarve kertoa niistä. Olen kai ottanut teatterikorkeakoulussa lauseen ”ole auki” liian kirjaimellisesti. Välillä tuntuu, että minun olisi kuljettava kaduilla ja kertoa kaikille ajatuksiani ulos, mielikuviani. Juosta etsien väkijoukosta hyväksyviä katseita ja kysyä vastaantulijoilta; Minkälaiset ovat sinun mielikuvituksesi ja miten sinä niitä hallitset? Se voi käydä pikkuisen raskaaksi. Mietin usein, olenko vain rehellinen? Liian rehellinen, mielikuvituksestani siis. Ajattelevatko muutkin näin usein ja näin oudosti, eivät vain puhu niistä? Löytyisikö jostain tukiryhmä: Luovan mielen haitat ja hyödyt? Vai harjoittelenko olemaan ihmisiksi yksikseni? Kaikellehan varmasti löytyy joku hieno trendikäs syndrooma: erityisherkkä, introvertti tai ekstrovertti. Tiedän, että en kykene mielikuvitustani katkaisemaan. Mutta haluaisin oppia hyväksymään sen ja luottamaan itseeni sen verran, että en kokisi sitä uhkaksi vaan mahdollisuudeksi. Oppia hallitsemaan sitä.

Ainahan voin tehdä itsestäni hahmon, ottaa elämäni haltuun pelkkänä näyttelijän materiaalin keruumatkana. Pyhittäisikö taide kaikki keinot? Tultaisiinko hautakiveeni kirjoittamaan: Olli Riipinen, tuo suuri näyttämön sekä elämän yhteen hitsaaja. Suuri surfaaja, joka uhrasi itsensä, sekä kaiken ympärillään taiteen alttarille ja jonka takalistossa seisoo kärsimyksen alati valpas ja kaiken kattava ruoska. Vastaus on

selkeä. EI, ei pyhitä. Kuulostaa hyvinkin sairaalta, itsekkäältä ja tarkoituksenhakuiselta itsetuholta.

”Meille nykyihmisille mielen sairauksien ja häiriöiden diagnoosit perustuvat siihen, mitä ihmiset sanovat omista sisäisistä tiloistaan ja tunteistaan.” (Pietiäinen 2013, 109)

Miksi kirjoitan tästä? Miksi puhun siitä mitä pelkään? Haluan olla rehellinen. Näyttämöllä suurin asia, mihin uskon ja itse pyrin, on vilpittömyys, vaikka se tapahtuisi fiktion turvin. Siihen uskon koulutuksenikin tähtäävän. Mitä minulle jää, jos en ole rehellinen? En osaa tehdä temppuja eikä tekniikkani tai rutiinini ole sillä tasolla, että se sen varaan voisin mitään laskea. Tämä kirjallinen opinnäytteeni on nyt se konteksti myös, joka sen sallii ja saattaa saada jopa ymmärrystä tai samaistumispintaa. Käytän sen hyväkseni. Kiitos. Haluan huutaa vilpittömästi; Olenko poikkeus vai osa hiljaista yhteisöä, joka on olemassa, mutta ei tuo itseään julki. Haluaisikohan joku muukin kenties huutaa ilmoille samat kysymykset. Vaivaako vilkas mielikuvitus tai mieli sinuakin? Kiitos

3.3. HALLINNAN HALLINTA

Haluan oppia hallitsemaan mieltäni sillä tasolla, että se ei vaivaisi minua.

”Ihminen on harvoin käyttänyt älyään yhtä ankarasti kuin silloin, kun hän on yrittänyt luokitella niitä sairaalloisia ilmiöitä, jotka kattaa termi ”mielenvikaisuus”. Tulos on ollut pettymys – Hak Tuke: Dictionary of Psychological Medicine, 1892 (Pietiäinen 2013, 109)

Mietinpä sitä energiaa, mikä vapautuisi, jos lakkaisin huolestumasta. Ei käy. Juna kulkee jo.

Michael Chekhov kuvaa teoksessaan *Näyttelijän tekniikasta* miten mielikuvia voi hallita: ”*Jos kykenet rohkeasti tunnustamaan, että mielikuvat elävät itsenäisesti älä jää vain seuraamaan niiden sattumanvaraista ja joskus jopa kaooittista elämää, vaikka se veisikin mukaansa. Kun ryhdyt toteuttamaan selvää taiteellista tehtävää, sinun pitää oppia hallitsemaan mielikuvia, organisoimaan ja suuntaamaan ne kohti tavoitettasi. (Keskittymisharjoitukset tulevat tässä avuksesi) Silloin tahtoasi seuraavat mielikuvat ilmestyvät eteesi myös päivällä ja auringonpaisteessa, katumelussa ja arkihuoltesi keskellä. (Chekhov 2017, 14)*

Ilmestyvät arkihuoltesi keskellä? Sitähän ne tekevät ja uskomattomalla ryöpyllä. Se juuri on se ongelma. Myöntää, että ne elävät itsenäisesti. Ne ovat vain ajatuksia? Uskon ihmismielen käyttäytymisen hallintaan myös arjessa. Se saattaa olla kulttuuriin, uskontoon tai yhteiskunnallisiin sääntöihin perustuva moraalisisidonnainen rajaviiva. Ajatuksiani minun on vaikeampi hallita, mutta tekojani sen sijaan ei. Kyllä minä tiedän, mitä en saa ja mitä saan tehdä. Miksi mielikuvitukseni kohdalla on toisin? Miksi en saisi leikitellä ajatuksillani. Minä en ole niin hyvä ihminen, kuin saatan mielikuvitukseni aurinkoisemmalla puolella kuvitella, enkä myöskään niin paha, mitä sen pimeämmän osion varjot antavat ymmärtää. Vastausta, miksi koen mielikuvituksestani syyllisyyttä, yritän hakea omastatunnosta. Mielikuvitukseni on kytköksissä ajatuksiini ja ajatukset tunteisiini. Jos näen yöllä painajaisia, herään aamulla ahdistuneena ja olen ahdistunut vielä pitkälle päivään, vaikka tiedän, että mitään ei oikeasti tapahtunut. Se oli vain unta. Mutta entä jos se olisikin totta? Mutta kun se ei ole totta, se oli unta! Mutta mitä jos? Ei, se ei ole totta! Tuollainen itseni kanssa väittely tai sen lopputulokseen on hankala tyytyä. Uskon jakamisen ja keskustelun voimaan. Vastakkaista sanaa joltakulta toiselta. Oli se ammattiauttaja, ystävä, kollega tai vertaistukiryhmä. Mitä ikinä, mutta yksin on paha jäädä. Jos minulla on muutenkin vaikeuksia uskoa omiin ajatuksiini, niin miksi en kysyisi muilta. Avun pyytämisen kynnyksellä pitäisi aina olla matala. Vuorovaikutus, keskustelut,

ammattimainen apu terapiassa ovat myös opettelemista hallitsemaan hallintaa.

Siispä kysyn.

Kysymyksiini vastaa oman kokemuksensa kautta yksi mentoreistani, näyttelijä Puntti Valtonen, jota haastattelin. Puntti on vuokranantajani, hyvä ystäväni, jota katson ylöspäin näyttämöllä kuin elämässäkin. Harmoninen voimaeläin, joka silloin tällöin tupsahtaa työn kiireistään Käpylän kämppääni ja ottaa kitaransa seinältä. Soittaa ja lauleskelee Juice Leskistä ja väliin pohtii elämää.

*”Elämä! Se, se on kummallinen asia. (Soittelee väliin, sitten jatkaa)
Kummallisista asioista mihin minä olen ikinä törmännyt.” (Jatkaa soittoa) –
Puntti Valtonen*

MIKÄ ON MIELIKUVITUKSEN OSA SINUN NÄYTTELIJÄN TYÖSSÄ.

*Puntti: En osaa erottaa enkä edes yrittää erottaa sitä yksittäiseksi osuudeksi. Koko elämä on mielikuvitusta. Elämä on minun luomaani mielenkuva. Kaikki kokemukset, havainnot ja huomiot elämän kokemusten kautta. Aina syntyy mielikuva. Koko elämä on näkökulma asia. Oma näkökulma, oman mielikuvituksen luoma mielenkuva.
Minulle kaikki on mielikuvitusta. Näin ollen ilman sitä ei ole näytellessä mitään. Mielikuvitus muodostuu mielenkiintoiseksi silloin kuinka paljon minun mielikuvoillani syntyy suhteissa muiden kanssa. Miten tulen ymmärretyksi. Kaikki tähtää siihen, että tulen ymmärretyksi.
Näyttelemisen ei ole tila jossa on yksin, vaan se on aina jaettu näkökulma.*

ONKO MIELIKUVITUKSESTA HAITTAA TYÖN ULKOPUOLELLA.
VAIVAANKO SE?

Puntti: On ja ei. Tapahtuu jotain ja minun mieleni luo siitä kuvan. Siihen vaikuttaa kaikki. Kokemukseni ja historiani, minkälainen kuva siitä mieleeni syntyy. On tarve arkipäiväistä mielikuivitustani, että se ei olisi niin suuri peikko tai mörkö vaan aina mahdollisuus. Työssä minun mieleni tarjoaa tällaista. On yhteistyötä sitten päättää, että palveleeko se yhteistä tarkoitusta.

Puhutaan, että on hullun mielikuivitus tai epätasapainoisen ihmisen mielikuivitus tai vakaa ja harmoninen. Kaikilla on koko ajan mielikuivitus käytössä. Kaikkien mielikuivitus toimii jatkuvalla syötöllä. Kuinka rikasta tai harmaata se sitten onkaan. Se on jonkunlaisen levollisuuden tai harmonian kanssa tekemisessä. Ajatukset ovat vain ajatuksia. Ajatusten ei tarvitse todellakaan johtaa mihinkään. Kunhan vain ajattelen, syntyy vain näkökulmia. Sehän on ihmisen mielen toimintaa. Arkipäiväistäminen tarkoittaa, että sitä ei niin kammoksuisi tai pelkäisi eikä myöskään ylikunnioittasi vaan se on ajatuksen kulkua. Eri näkökulmien pohdintaa. Ahdistus tulee saman tien, jos antaa itselleen luvan ajatella kaikkea yhtä aikaa.

Kiitos Puntti.

*”Minulle elämä näyttäytyy tragikomediana. Elämä on yhtä kuin tragikomedia. Teos jossa saa nauraa ja itkeä muistuttaa eniten elämää” -
Puntti Valtonen –*

Sitten on tämä itseironia, tuo elämän kipupisteiden pettämätön ja hyväksi havaittu laastari. Mielikuivitus luo sille hyvät raamit. Luojalle kiitos kyvystäni nauraa itselleni. Loskan läpi hymyillen, vai miten se meni. Lasketellen läpi elämän tragediat virne naamalla. Kerron niistä vaikka tarinoita. Kaikkihan on matskua.

TARINA ARJESTA

Olin puoliuunisilla silmilläni juuri kääntänyt silloisen kämppäni ovenkahvasta. Seisoin eteisessä väsyneenä ja hieman itseäni pettyneenä kuten kunnan protestanttisen itsekurin omaavan taideopiskelijan kuuluukin. Päiväni teatterikorkeakoulussa oli vihdoinkin päättynyt. Olin jo aikaisemmin matkalla kotiin tuntenut jotain omituista itseinhoa, tavallisesta poikkeavaa. Mutta sillä hetkellä ottaessani viimeisiä askeleitani porstuasta kohti olohuonetta en osannut aavistaa, että tulisin todistamaan oman tragikoomisen elämäni nöyryyttävimmät 15 tuntia. Huoneistossani oli pimeää. Kattolampun valoista ei ollut hyötyä, sillä ne olivat palaneet jo kuukausi, sitten enkä ollut niitä jaksanut vaihtaa. Luova-ala oli jo nyt ottanut arjen jaksamisesta osansa. Vessassa sentään oli toimivat valot. Aukaisin toilettini oven ja sen vähäisen valon varassa haparoin syvemmälle asuntooni. Ja siellä se oli, musta muovinen möykky, keskellä olohuonetta. Ikään kuin asetettuna. Silmäni alkoivat erottaa jonkinlaisen ison ämpärin tai saavin. Ämpärin keskiössä kullankeltaisin, kissan kokoisin kirjaimin luki: EKOVESSA. Mikä helvetti on EKOVESSA? Oli mikä oli, mutta mitä se tekee minun olohuoneessani kello kymmeneltä illalla? Putkiremppeä oli alkanut ja lukuisista muistutuksista huolimatta en ollut tätä noteerannut, sillä minulla oli tapana tunkea kaikki postiluukusta tulleet kirjeet sekä laput suoraan sänkyyni alle lievittääkseni ahdistusta, joka sisälläni myllersi, jatkaen mielikuvitukseni tuottamaa murehdintaa. Tämä mielessäni säntäsin sänkyyni viereen ja käsilläni kouraisin sen alta tukun papereita. Siellähän oli asuntoyhtiön lappunen, jossa kerrottiin alkavasta putkirempasta, (se oli alkanut tänään) joka estää totaalisesti WC:n sekä keittiön käytön. Samaisessa lapussa myös mainittiin, että jokaiseen huoneistoon tuodaan tällainen EKOVESSA. Käyttö vain äärimmäisessä hädässä eikä suurille tarpeille! Mitä helvettiä, mutta eipä siinä. Tämä olisi vain yksi niistä lukuisista arkisista asioista, joista en muutenkaan välittänyt. Kyllä hätä keinot keksii, ajattelin, ja päätin tehdä lähempää tuttavuutta tämän esineen kanssa. Siinä päällä oli WC pytyyn tapainen kansi ja kannen alla pienempi

ämpäri, jossa oli haketta ja lapio. Ämpäriä ympäröi jätessäkki, joka oli kiedottu reunoja myöten. Tuohonko pitäisi ihmisen tarpeensa laskea? Ei jumalauta ikinä! Muutamit kusiluikaukset siihen voin päästellä, mutta ei muuta, ajattelin. Vapauduin vaatteistani, kömmiin sänkyyn uninalleni viereen, painoin taiteellisesta vallankumouksesta höyryntyneen raskaan pääni tyynylle, unohdin EKOVESSAN ja nukahdin.

Aamulla kelloni soi sovitusti klo 7:00 ja heräsin tarmokkaasti valmiina kohtaamaan uuden päivän. Lappasin urakalla tummaa paahtoa kahvinkeittimeen niin, että valmistuttuaan mokkakupissa lusikka seiso. Pakkasesta vielä vahvinta nuuskaa ylähuuleen ja nautinto oli valmis. Istuin onnellisena läppärini ääreen valmiina lukaisemaan urheilusivut. Vatsassa alkoi tutut vääntöliikkeet. Hölmömpikin ymmärtää, että tuollainen buustaus kofeiinia ja nikotiinia tyhjään vatsaan aamulla laittaa aineenvaihdunnan liikkeelle, vaikka ei ihmisen anatomiasta sen enempiä ymmärtäisikään. Oli siis aika tyhjentää sisintään posliinille, eli mentävä kakalle. ”Eipä siinä”, tuomasin ja suuntasin kohti vessaa. Vessan oven aukaistuani huomasin, että putket oli revitty auki ja koko huoneen sisältö purettu keskeneräiseksi työmaaksi lattialle. Ai niin, perkele. Se putkiremppe! Vessa oli poissa käytöstä. Mieleeni muistui se musta vati. EKOVESSA. Takaisin olohuoneeseen ja siellähän se oli samalla paikalla.

En antanut ajatustakaan sille, että oikeasti paskoisiin siihen. Vatsa huuteli jo hieman hädissään ja peräaukko vastasi. ”Jos olen vikkelä niin kerkeän tekemään sen koulussa. Olen näyttelijä, osaan pidätellä.” Kontulasta Hakaniemeen oli kyllä matkaa, mutta kyllä se onnistuu. Piti olla ripeä. Pakkasin laukkuni heitin takkia jo niskaan, kun alkoi valtava puristus perseessä. Tunsin jo pienen pään kurkkivan alapääni poskista. ”Ei vittu mä en sinne kouluun kerkeä”, kirosin jo ääneen. Avain nipussani pitäisi olla A-rapun avaimet, sieltä löytyy käytävältä pesutilat ja myös WC. Kengät jalkaan ja ulos. Paskahätä alkoi olla tässä vaiheessa jo sietämätön. A-rapun ovella avain ei käynytäkään lukkoon. Lukot oli vaihdettu enkä ollut koskaan hakenut uusia avaimia tilalle eikä talonmies vastannut puhelimeensa. Jos

lähtisin tästä nyt suoraan kohti koulua, niin voisin mennä metron yleiseen vessaan. Mutta muistiinpanovälineet, reppu ja muut kamani olivat kämpässäni. Ne olisi pakko hakea. Kunnon opiskelijalla on mukanaan muistiinpanovälineet. Takaisin siis. Kämpässäni oli vaikea enää pidättää. Katsoin EKOVESSAA. ”EN JUMALAUTA TEE SITÄ TUOHON.” Otin syväkykyyn ja yritin supistuksen voimalla vetää ulos puskevaa pökälettä takaisin. Ei auttanut ja nyt oli jo saatana pakko tehdä jotain. TEE JOTAIN! Moraali ei enää kestänyt ja silmissä sumeni. Alkukantainen vaisto otti vallan. Housut kinttuun ja ämpäriin luukku auki. Taivaallinen törähdys. Päästelin pitkää ja märkää useita minuutteja ulos. Pakko myöntää, että se tuntui ihanalta. Kaikki se fyysinen tuska, jota olin pidättänyt lasketteli liejuna alas. Olin pettänyt itseni, mutta ainakin olin nyt tyhjä. Kaiken keskellä tunsin oudon tunteen takapuolella. Ikään kuin istuisin altaassa tai vesilammikossa. Vaihdoin asentoa ja jotakin lainehti reunoilta yli. Kurkistin varovasti vasemman pakarani alle. Jätessäni, joka oli sovitettu ämpäriin, oli jäänyt rytty, joka muodosti kuopan EKOVESSAN yläpäähän. Kaikki oli jäänyt siihen ja perseeni ui nyt yltä päältä ripulissa. Kello löi kahdeksan ja muistin, että lapussa, jossa ilmoitettiin putkiremontista, kerrottiin, että remontoijat aloittavat työpäivänsä ja tulevat jatkamaan hommiaan. Nyt tarvittiin vessapaperia ja vikkellästi, mutta eihän sitä nyt ollut lähettyvillä, koska en säilytä vessapaperia olohuoneessani. Vessapaperi löytyisi vessasta. En voinut nousta koska takapuolestani valui paskaa. Päätin työntää takamukseni syvälle ämpäriin ja lähdin hivuttamaan itseäni jaloilla kohti vessaa. Kahdella kädellä kiinni vadin reunoissa olevista kahvoista ja pienillä harkituilla pompuilla eteenpäin. Olin vessan ovella. Tähyilin silmilläni paperia. Onnekseni sitä siellä oli, mutta ikävä kyllä hyllyn päällä. Kurotin ja samalla pidin perseeni vakaana, että ei loiskuisi yli. Käytin kaiken keskivartalon pituuden, jopa koulussa oppimani Chekov-tekniikasta tuttua energiakehoa. Ponnisteluni palkittiin ja sain käteni kiinni paperirullaan. Vetäisin sen alas ja aloitin pyyhkimisen. Koulussa oli sillä viikolla tarjottu paljon papuchilikeittoa, joka hankaloitti pyyhkimistä, koska kuitupitoista ei paskani ollut. Samalla soi ovikello. Siellä olivat remonttimiehet valmiina

aloittamaan työpäivän. Nyt tarvittiin jälleen nopeita liikkeitä koska, jos en avaisi kohta ovea he tulisivat avaimella sisään. En pystynyt pesemään käsiäni enkä muitakaan likaantuneita ruumiinosiani koska veden tulo oli katkaistu. Olin eteisessä vessan oven edessä. Tungin hädissäni EKOVESSAN makuuhuoneeseen. Syvä huokaus ja avasin asuntoni oven. Siellä oli kaksi putkiasentajaa, jotka hetken minua tuijotettuaan tokaisivat; ”Huomenta, sä oletkin itse paikalla.” ”Olen kyllä, olen” vastasin. He näkivät ja haistoivat kaiken. ”Mites täällä on tota sujunut, onkos EKOVESSA toiminut?” sanoin että ”joo hyvin, hyvin on sujunut. Se on kylläkin täynnä. Se on täytetty, täynnä! Että pitäs tyhjentää ”. ”Ai tyhjentää? Nyt jo? Sen pitäis kyllä kestää pariviikkoa ja sen jälkeen me se yleensä vasta tyhjennetään”. Siinä vaiheessa pidättelin jo itkua. He ilmeisesti ymmärsivät, mistä on kyse. ”Missäs se mahtaa olla” kysyivät. Minä laitoin silmäni kiinni ja osoitin makuuhuoneeseen. Näin kuinka he menivät ja huvittuneita tuntuivat olevan, paskiaiset. Laittoivat kumihanskat käteen.

”Tietääköhän kukaan miltä tuntuu aikuisiällä, kun kädet ovat konkreettisesti täynnä paskaa. Oma paskaa. Minä tiedän nyt” ajattelin ja vaivuin fantomeiden vallassa syvälle sisimpääni. Säpsähdin takaisin todellisuuteen, kun putkimiehet totesivat lohduttavaan sävyyn: ”Noh poika! Kuvittele vaikka, että olisit ikään kuin camping-retkellä omassa olohuoneessasi. Kyllä se siitä. Me viedään tää nyt tyhjennettäväksi ja tuodaan sulle huomenna uus samanlainen. Pärjäile.”

Sinä päivänä myöhästyin koulusta. Mutta minulla oli hyvä syy!

3.4. TAIDE MIELENKAAOKSEN HALLINTAKEINONA –

Michael Chekhov: *”Arkielämän keskittymiskyky ei riitä näyttelijälle, jolla on kehittynyt mielikuviutus”* (Chekhov 2017, 17)

Isäni sanoi kerran minulle, että eikö tuosta vihaamastasi mielikuvituksesta ole hyötyä ammatissasi. Se on kaaoksen hallintaa.

Se jokapäiväinen arjessa ajatuksiin uppoutuminen, niiden toden tuntu, vaikka ovatkin vain ajatuksia, on sinun työkalupakkisi sisällön täyttämistä. Se, että pystyt näkemään asioita, joita ei ole, samaistumaan pelkoihin, jotka eivät koskaan toteudu tai tekoja, joita et koskaan tule tekemään, ovat inhottavalla tavalla myös voimavara näyttelijäntyössä. Se pitää sinut jatkuvassa valmiustilassa. Mielikuvituksen pumppaamo, jolle pitää myös antaa virikkeitä, että se pysyisi aktiivisena silloin, kun sitä oikeasti tarvitaan.

Ymmärrän isäni tarkoituksen ja siinä on paljon totta, mutta entä jos kaikki päättyy. Lopetan näyttelemisen. Mitä jää jäljelle?

Olen kolmekymmentävuotias. En osaa käsitellä laskuja, minulla ei ole kalenteria eikä tilaa päässäni rationaalisille asioille. Tarvitsen jatkuvasti apua vanhemmiltani, että saan elämäni pidettyä kasassa. Olen tottunut soittamaan äidilleni aina kun ahdistaa tai on haasteita. Voin aina tukeutua turvasanoihin: Peruskoulupohjalta teatterikorkeakouluun tai taiteen maisteriksi, ei minulla ole osaamista, tai se osaaminen on toisarvoista. Entinen anoreksiapotilas, joka menetti elämästään kuusivuotta sille, että piti opetella elämään uudestaan. Erityisherkkä, osittain itsetuhoisista pohdinnoista innostuva, riippuvuuksiin taipuvainen luova elämän lapsi, haaveilija, jolla on suurempi tarkoitus. Kuka ostaa tämän sossussa! En minä ainakaan. Suomalaisittain sanottuna pitäisikö, potkia itseään perseelle? Ruoskaa olen kokeillut itseeni ja monesta eri kulmasta. Sain sillä tavalla itselleni vakavan syömishäiriön, syvän masennuksen ja eristäydyin maailmasta. Kokemuksella voin sanoa, että ei toimi.

Ajattelen, että näyttelijän ammatti pelasti minut ja antoi minulle tarkoituksen ylipäättään sille, että olen itselleni jotain. Merkityksellinen. Mutta kuka pelastaa minut elämältä? Minäkö?

Minua oksettaa ajatella itseäni ihmisenä, joka on henkisesti epäkypsä eikä pysty kantamaan vastuuta läheisistään, arjestaan tai tunteistaan. Laskut työnnettynä sohvan alle piiloon. Kuvakaappaus Lindorfin maksumuistutuksesta lähetettynä isälle WhatsAppilla. ”Voitko maksaa?” Ulosottoviraston nettipostissa jököttävä vaatimus maksamattomasta liikennerikkomuksesta. Mitäköhän ne tulisivat minulta vaatimaan? Tyhmä, ala-asteella luokalleen jäänyt, koulunsa kesken jättänyt keskittymishäiriöinen haaveilija. Sanon suoraan HYI VITTU! En voi suostua tuollaiseen enkä jumalauta suostu. Kärsiikö luova ajatteluni, jos en käytä siihen sataprosenttista aikaani? Se, että tästä kirjoitan, on täysin toisarvoista, jos ei asialle pysty tekemään mitään. Itsensä on sairaus ja tekosyy omien heikkouksien hyssyttelylle. Tunnista, tee ja toimi. Kolmenkymmenen vuoden jälkeen, olisiko aika kokeilla jotain uudenlaista konstia. Käyttää vaikka sitä mielikuvitusta ihan arkisiin asioihin.

3.5. MIELIKUVITUS/MIELIKUVAT NÄYTTELLESSÄ:

Olen aina elänyt näytellessäni vahvasti mielikuvitukseni luomien mielikuvien kautta jo ennen Teatterikorkeakoulua, mutta tietoisiksi niiden mahdollisuuksista tulin ensimmäisen vuoden perusseminaarin aikana. Se oli Marjo-Riikka Mäkelän vetämä Mihail Tšehov (Eurooppalaisittain Michael Chekhov)-tekniikkaan perustuva näyttelijäntaiteen jakso. Se oli minulle

tärkeä periodi, jossa opin avaamaan itseäni uudella tavalla empatian kautta sekä käyttämään mielikuvitustani apuvälineenä entistä tietoisempaan. Se auttoi minua hahmottamaan, mikä vaikutus mielikuvituksellani oli suhteessa kaikkeen tekemiseeni. Harjoitteet sekä Chekhovin tapa ajatella näyttelijäntaiteesta että elämästä, tekivät minuun suuren vaikutuksen. Hänen ajatuksensa hengellisyyden, ”korkeamman minän”, yhdistäminen näyttelijäntaiteeseen sai mielikuvitukseni sykkimään. Roolia rakentaessa tai harjoitteita tehden, esittää kysymyksiä mielikuvituksen kautta jne. Konkreettisimpana muistona, jotka liittyivät mielikuvitukseni käyttämiseen, oli Chekhovin käyttämä termi Atmosfääri. Liisa Bycklingin Chekhovista kertovassa esseessä kirjoitetaan osuvasti: *”Atmosfääri, joka tarkoittaa tunnetilaa monessakin mielessä ja tarkoituksessa. Se on ensinnäkin elämänilmiö (esim. Kapakan ja katedraalin tunnelmat, niissä sisällä olevien ihmisten ja ulkopuolelta tulevien ristiriitaiset tunnetilat. Toiseksi atmosfääri on luomistyön virike. Kolmanneksi se on roolin analyysikeino ja neljänneksi esityksen ydin ja johtava idea.”* (Byckling 2011, 13)

Näyttämö, näyttelemisen, harjoitustila on aina tuntunut minulle hengelliseltä paikalta. Saman koin, kun käyn kirkossa. En ole osannut sanallistaa sitä, vaan se on ollut tunne, jonka olen tuntenut vahvasti. Se on ollut minulle kenttä, jossa olen saanut vapauttaa tämän kuvitteellisen todellisuuden. Chekhov-tekniikan kurssi sai minut ymmärtämään, että tälle on raamit, joita voisin ymmärtää.

Marjo-Riikka Mäkelä sovelsi tätä atmosfääriä harjoitteissaan. Tärkeimpänä muistona oli kauneuden palatsi-harjoite, jonka teimme muutamaankin otteeseen. Harjoitteessa (siis miten minä sen koin) astuimme kuvitteelliseen energiakenttään kauneuden palatsiin, jossa kuljimme mielikuvituksemme luomassa maailmassa. Sen sai itse luoda. Taustalta kuului ohjeita, joita joko noudatti tai ei noudattanut. Hahmotin harjoitteessa mielikuvitukseni mahdollisuudet, niiden esiin kirkastamisen, pumppaamisen väkivallattomasti sekä sen, kuinka kykenen ohjaamaan ja kontrolloimaan niitä itsenäisesti. Se

oli valtaisa kokemus. Se herätti minussa tunteiden vuoristoradan, jota en ollut ennen muiden silmien alla tuntenut. Ulkoapäin katsottuna kokemus saattoi vaikuttaa siltä, että murhasin mielessäni jokaisen vastaantulevan sukulaiseni tai hukutin lemmikkini jätealtaaseen, mutta omat mielikuvani, jotka minua johdattelivat, olivat täysin toisenlaiset. Olin lapsuuteni maisemissa Laukaan Tiehuhdan viljapellolla katselemassa rakasta veljeäni maistelemassa isäni kanssa jyviä. Viattomin ja kaunein muisto minkä muistan lapsuudestani. Se oli konkreettinen, oikeaan tapahtumaan perustuva mielikuva/muisto, mutta kykenin lisäämään sinne fiktiivisiä asioita, joita halusin.

PERTTU

Viljapellon laineet kesäisen pellon keskellä. Koivun oksat hymyilivät kullan keltaiselle kohta jo kypsyneelle sadolle. Isä otti sinua kädestä kiinni ja sinä seurasit. Konehaalarit kokoa liian isot ja traktorilippalakki syvälle sijoitettuna pienessä päässäsi. Puraisit jyvää, hymyilit ja sanoit ”Ihan hyvää”. Tuulen lempeä vire antoi ymmärtää, että luonto oli kanssasi samaa mieltä, ja miksi ei olisi. Sillä hetkellä tuntui, että tiesit kaiken. Puimurin rattiin liian pieni, mutta seikkailulle aina valmis, noin metrinmittainen, vähän alta viiden vanha, viljan varren mittainen Kaunis veljeni Perttu.

Sen jälkeen olen oppinut monenlaisia virikkeitä eri kursseilta mielikuvitukseni käyttämisestä ammatillisin keinoin. Olen huomannut sen onnistuvan sekä epäonnistuvan työtilanteissa. Kyseenalaistanut, vahvistanut sekä analysoinut ja järkeistänyt. Ottanut uusia tilalle ja muokannut. Tekniikoita ja näkemyksiä on monia, mutta ne kaikki tähtäävät samaan: Hyvään näyttelijäntyöhön. Olen säilyttänyt ne, jotka toimivat ja hylännyt asiat, jotka eivät ole olleet hyödyksi. Jokainen työtilanne on aina uusi ja toimintatavat erilaiset, mutta valmistautuminen mielikuvitukseni avulla on säilynyt.

3.6. ESIMERKKEJÄ

Michael Chekhov: ”*Eräs tehokkaimmista harjoituskeinoista voi olla kehittynyt ja tahtosi alainen mielikuviutus. Jo ennen näyttämöharjoitusten aloittamista ryhmän kanssa voit harjoitella roolisi systemaattisesti ja pelkästään mielikuviutuksessasi.* (Chekhov 2017, 20)

Käytän mielikuviutustani hyödykseni lähes poikkeuksetta valmistautuessani rooliin tai produktion ennen työtilanteen: kuvausten tai harjoitusjakson alkamista. Se pitää minut aktiivisena ja motivoituneena rooliani kohtaan. Se antaa lukuisia vaihtoehtoja, miten lähestyä roolihenkilöä tai produktiota, jossa olen mukana. En kerro mielikuviutuksestani verrannollisesti Herra Chekhovin esimerkkien mukaisesti. En halua antaa pröystäilevää kuvaa, että mielikuviutukseni tai taitoni olisi verrannollinen Chekhov-tekniikan työkaluihin, tai onnistumiseni tai epäonnistumiseni niistä kiinni, vaan pidän niitä enemmänkin virikkeinä kirjoittamiselle ja ajatuksilleni, joihin pystyn liittämään omakohtaisia kokemuksiani.

AMMATTIKENTTÄ:

Markku Pölösen ohjaamassa Oma Maa elokuvassa mielikuviutukseni toimi mallikkaasti, mitä tulee rooliini valmistautumisessa. Elokuva sijoittui sodan jälkeisen jälleenrakennuksen aikaan ja näyttelin Iivo nimistä renkipoikaa, joka oli otettu äitinsä kuoleman jälkeen ottopojaksi toiseen perheeseen. Roolihenkilöni ei puhunut paljoakaan. Ainoa repliikki oli pienimuotoinen vihamonologi livvinkarjalan kielellä. Minulle entuudestaan täysin tuntematon kieli ja vaikka siinä oli samaistuttavia elementtejä kuin suomenkielessä oli se silti haaste joka arvelutti. Sain kielivalmentajan käyttööni ja repliikin

nauhoitettuna tiedostona. Se ei mielikuvitukselleni riittänyt, vaan tähtäsin tarmokkaasti omalla ajallani tutkimaan tätä minulle tuntematonta kieltä. Kuuntelin livvinkarjalan kielisiä uutisia, opettelini sanastoa, matkin äännteitä, katselin YouTube-videoita karjalaisista vanhuksista kertomassa elämästään. Tankkasini sanoja ja nukahdin öisin kuunnellen nauhoja. Luin myös evakkojen omakohtaisia kertomuksia, lähinnä Salmin pitäjän evakoista. Lähdin mummolani maille Laukaaseen, perikuntani hiekkamonttuihin huutamaan tekstiä ja heittelemään kiviä. Juoksin hiekkamontun rinteitä puolialastomana, joku kummallinen tarve on aina riisua vaatteet. Se etu on aina, kun riehuu omalla maallaan, niin kukaan ei voi tulla sanomaan mitään. Roolihenkilöni Iivo teki myös kaikenlaisia sen aikaisia käytännön askareita. Kaikenlaisia töitä. Raivasi metsää, maata, korjasi pärekattoja, laski verkkoja vesille, sousti veneitä ja teki töitä eläinten kanssa.

En ollut tavannut ohjaaja Pölöstä kasvotusten ja kuvittelin hänen saaneen jostain selville, että olen Laukaasta ja maanviljelijän poika, joka varmasti hallitsisi nämä kaikki askareet. Olin kyllä maanviljelijän vesa, mutta täysin juuriltaan erkaantunut, kaupunkilaistunut citykani. Olin juuri lopettanut kesäteatteripestini Tampereen Pyynikillä ja minulla oli kaksi päivää aikaa ennen kuin kuvaukset alkaisivat minun osaltani Joensuussa. Soitin paniikissa isälleni, että nyt on tehtävä jotain. Luettelini kaikki tehtävät, joita henkilöni Iivo tulisi elokuvassa tekemään. Tilanne tuntui toivottomalta. Kuka nyt tekisi edes Laukaassa esimerkiksi pärekattoja vuonna 2017. Isäni vastasi tuttuun rauhalliseen keskisuomalaiseen tapaan: ”Laskepa poika ensimmäiseksi kymmeneen, tule kotiin ja minäpä katson, mitä voimme tehdä.” Isäni Tapio on kummallinen otus, jolla on aina joku ennalta arvaamaton ässä hihassaan. Niin oli tälläkin kertaa. Kotiin palattuani nukuin yön yli ja isä tuli herättämään kello kahdeksan seuraavana aamuna sanoen, että lähdetäänpä kartoittamaan näitä luettelemiasi tehtäviä. Ensimmäiseksi menimme naapuriin maitokarjatilalle. Siellä päästelini lehmiä laitumille. Mansikki kiskoi narusta ja minä tulin perässä. Kompastelin liian isot kumpparit jalassa pitkin paskaista mutapolkua ja päästelini maiskutuksia suustani, että saisin näihin

märehtijöihin jonkinlaisen kontrollin. Isäni varmasti häpesi hieman ja karjatilan emännällä oli hauskaa.

Seuraavaksi ajoimme Simunaan, Laukaan kunnan ”perähikijälle”. Siellä tapasimme kaksi vanhaa herrasmiestä, jotka kalastivat puuveneellä ja vanhoilla verkoilla. Ukot näyttivät miten homma toimi ja olivat kanssani hyvinkin kärsivällisiä. Otettiin siinä muutama yhteiskuva ja kaikilla oli hauskaa.

Sitten matkasimme takaisin omalle maalle. Lapioidimme mummolani maastoa ja isäni kertoi, miten saa ison kuusen kaatumaan. Juuret pitäisi katkaista lapiolla pitkältä etäisyydeltä, koska kuusen juuret eivät mene syvälle maahan kuten esimerkiksi männyn kohdalla, vaan muodostat puun viereen rihmaston leveyssuunnassa. Jätimme onneksi puun kaatamatta. Lähdimme soutelemaan läheiselle järvelle.

Lopuksi oli päreiden teon aika. Ajattelin, että siitä ei isällänikään voi olla harmainta aavistusta, saati sitten pystyä näyttämään konkreettisesti, miten sellaisen tekeminen tapahtuisi. Mutta mitä vielä. Sattumoisin Laukaan Tupasvillassa sijaitseva perinnekylä, jota piti paikallinen nyt jo edesmennyt monitoimimies Kauppisen Eki ja hänen työkaverinsa, jotka tekivät kattopäreitä perinteiseen tapaan maamoottori käyttöisellä pärehöylällä. Siellä opin kuinka päreet ladotaan ja naulataan kattoon käyttäen apuna riiuulautaa. Sain myös kuulla kuinka maltti on valttia tässä työssä. Ukko näytti kättään, josta puuttui etusormi ja tokaisi: ”Höylä vei mennessään. Viidelle sormelle olis kyllä edelleen käyttöä” ja nauroi päälle. Ajattelin, että tämä se on perkele elämää.

Tuli lähtö Joensuuhun ja kuvausten aika. Kuvaukset olivat ja menivät. Kävi ilmi, että olin tehnyt aika lailla ylimääräistä, ehkä jopa turhaa työtä, mutta ainakin olin valmistautunut. Kuvauspaikalla tutustuin aina maastoon ja jokaiseen ihmiseen, joka oli paikalla. Kuuntelin ohjaajan tarinoita, mitä hän

kertoi elokuvan maailmasta ja roolihenkilöni mahdollisista taustoista. Sain itse tehdä paljon omia johtopäätöksiä ja soveltaa niitä. Mitä kauemmin sain olla setissä ja sen ympärille rakennetussa yhteisössä, sitä paremmalta tuntui ja sitä enemmän vapauduin, kun aikani oli olla kameran edessä. Kysymys ei ollut pelkästään valmistautumisesta rooliin, vaan itseni huvittamisesta ja siitä tutkimisesta, mihin kaikkeen elokuva liittyi. Mitä kaikkea pystyisinkään tekemään, kuvittelemaan ja toteuttamaan tämän kontekstin alla? Sitä rakastan tässä kaikessa.

Kolmen kuukauden kuluttua, kuvausten jo osaltani jo päätyttyä, äitini kertoi isäni saaneen puhelinsoiton naapuri kunnasta Konnevedeltä, jossa utelias ihminen tiedusteli: ”Terve Tapsa! Nyt on semmonen juttu kuule. Että pittääkö paikkansa, kun täällä Konneveden kylällä kulkee sellainen pinttymätön huhu, joka ei ota laantuakseen. Että onko nyt näin, että Riipisen perikunta on palaamassa perustuotannon (maitotuotannon) pariin ja teillä on siellä meneillään sukupolvenvaihdos.. Koska teidän yks pojista on ihan selvästi nähty harjoittavan isännän oppeja pitkin pitäjää.”

Valmistautumiseni oli siis ainakin ollut onnistunut. Mielikuvituksen ja sen soveltaminen käytäntöön. Riemuvoitto.

JULIA & ROMEO

Taiteellinen opinnäytetyöni, jonka tein Kansallisteatterin Julia & Romeo-produktiossa Romeon roolissa, oli minulle ammattikentän hahmottamisen kannalta tärkeimpiä oppimisen polkuja, joita olen kokenut. Opin paljon ryhmätyöskentelystä, vuorovaikutuksesta, oman vastuun sekä työryhmän visioiden toteuttamisesta, tekstinkäsittelystä, roolin kaaresta ja fiktiivisen näytelmän maailman luomista draaman ja perinteisen mallin mukaan. Mielikuvitus oli vain yksi osa muiden oppimieni asioiden joukossa. Kokemus toimi linssinä, jonka kautta aloin hahmottaa tämän hetkiset vahvuuteni ja heikkouteni näyttelijänä käytännön kautta. Nyt jälkeenpäin rajaan sen käsittelemisen niihin periodeihin, jossa nimenomaan mielikuvitukseni oli

eniten läsnä. Kerron mielikuvituksen haitoista ja hyödyistä suhteessa näyttelijäntyöhöni tässä produktiossa.

3.7. *HYÖDYT*

VALMISTAUTUMINEN ENNEN HARJOITUSTEN ALKUA: Vaikka tarina kahden nuoren Veronalaisen rakkaudesta oli minulle entuudestaan jo hyvin tuttu, luin sen moneen kertaan uudestaan. Suomennoksen oli tehnyt Marja-Leena Mikkola. Ensimmäisillä lukukerroilla yritin pitää pääni tyhjänä ja lukea sen vain tarinana. Hahmottaakseni paremmin kokonaiskuva. Seuraava askel oli lukea teksti roolihenkilöni kautta ja antaa mielikuvitukselleni vapaus viedä ajatuksiani mihin se halusi, ja sehän vei. Mieleni oli välillä kuin vauhko pikku pukki kaalimaalla löysässä narussa, jonka toisesta päästä yritin pitää kiinni. Se naru oli katkeamassa joten mitäs siitä, päästin irti. Mielikuvitus alkoi elää omaa elämäänsä. Se tarjosi monia eri näkökulmia ja piti minut sisäisesti aktiivisena ennen harjoitusten alkua. Yritin hillitä ja kontrolloida sitä sen verran, että en löisi itselleni minkäänlaisia lopullisia johtopäätöksiä mistään. Vaarana on aina että alkaisin tarttua minulle mieleiseen mielikuvaan, joka lukkiuttaisi ilmaisuani ja ajattelua silloin, kun konkreettiset harjoitukset alkaisivat. Mielikuvitukseni pikku pukki siis piti sitoa lujemmin kiinni aitaukseen tai pistää teuraslihaksi.

TEKSTIN OPETTELU: Mielikuvituksellani oli tässä iso rooli. Kun sain ensimmäisen version käsikirjoituksesta, keksin erilaisia keinoja saada tekstiä päähän sekä krooppaan. Kirjoitin ympäri asuntoani repliikkejä lapuille, juoksin lenkillä ja höpötin, pöpötin tekstiä läpi. Lenkkittossujeni vilistäessä pitkin maita ja mantuja näin koko ajan vaihtoehtoisia paikkoja, jossa voisin purkaa

repliikejä luontoon. Puhuin sitä mielessäni vastaantulijoille kauppareissuilla, keitin aamukahvini, petasin vuoteeni ja jopa tiskasin astiani Shakespearen repliikkien monimuotoisten kielikuvien siivittämänä. Varasin itselleni Teatterikorkeakoulun tiloja, joissa harjoitin visioitani tekstin haltuun saamiseksi. Mielikuvitukseni oli rajaton. Hyökkäilin seiniä päin puhuen tekstiä, seisoin käsilläni, vedin ukemeilla tilan läpi rajallisella tekniikallani niin, että selkä oli mustelmilla. Huusin, itkin, nauroin, kuiskasin tekstiä. Laitoin kroppani erilaisiin vaikeisiin asentoihin testaten, miten hapenottokykyni riittäisi. Välillä riisuin vaatteeni ja huidoin jumppakempillä viiltäen ilmakehään lauseen kerrallaan. Lankutin, hikoilin ja puuskutin. Teatterikorkeakoulun musta huone sai nähdä kaiken. Joku ärsyttävän fiksu ihminen olisi siinä vaiheessa voinut päästää ilmaan kyseenalaistavan kysymyksen; ”Eikö se riittäisi, että ajattelisit sen repliikin ja sitten vain sanoisit sen?” Mitä helvettiä. Totta. Mielenkiintoinen näkökulma, mutta siinä vaiheessa mielikuvitukseni laboratorion tutkimuksellinen prosessi oli jo hyvässä käynnissä. Mitä sitä kieltämään. Häpesin toimintamallejani, enkä uskaltanut niistä kovinkaan monelle kertoa. Pelkäsin, että he ajattelisivat minun hukanneen täysin todellisuuden tajuni. Muutamalle luotettavalle lehtorille ja ystävälleni kerroin, ja he tuntuivat ymmärtävän se; ”Ei siinä ole mitään hätää, se on vain Olli.” Täysin oikein. Ei sen kummempaa. Lopputulos: Oliko tuosta kaikesta hyötyä? En minä tiedä, mutta ainakin opin tekstin ulkoa.

HARJOITUKSET:

Harjoitusten alettua keskitin mielikuvitukseni hetkeen. Tiputtelin päästäni pois turhia kuvitelmia tai ennakko odotuksia, joita oli kertynyt telmiessäni itseni kanssa. Keskityin aisteihin, reagoimiseen, kuunteluun ja näkemiseen. Nopeasti vaihtuviin mielikuviin, mitä toiset tai tilanne ja teksti tarjosivat. Yritin olla jäämättä niihin kiinni ja antaa niiden tulla ja mennä menojaan. Kaikki suurimmat asiat löydetään kuitenkin yhdessä ja tekemisen kautta. Se oli jännittävää, mutta ihanaa aikaa tutkia ja löytää asioita hetkistä, vastaanäyttelijöistä ja tekstistä. Kun ollaan luomassa jotain maailmaa ja ollaan ottamassa sen ensiaskelia, itselleni tärkeimpiä asioita ovat yhteisen

tunnelman, atmosfäärin luominen. Siitä tulee teoksen henki ja syke, vaikka se on, varsinkin alussa, alati muuttuva.

Michael Chekhov: ”*Henki taideteoksessa on sen idea. Atmosfääri on taideteoksen sielu. Kaikki näkyvä ja kuuluva on taideteoksen ruumis*”
(Chekhov 2017, 23)

Atmosfäärin, tunnelman luomisessa mielikuvitus näyttää parhaat puolensa. Se alkoi omassa mielessäni jo ensimmäisistä lukuharjoituksista. Ketä oli paikalla ja minkälaisen fiiliksen he toivat tilaan. Jännitystä ja energiaa oli joka puolella. Harjoitushuoneessa ja ihmisten välillä. Sillä oli suora vaikutus myös mielikuvitukseeni. Lapsen omainen tutkijani oli omimillaan. Tässä vaiheessa, kun kaikki oli vielä uutta ja tuntematonta tekeminen tuntui paineettomalta ja tutkivalta. Ohjaajan ja työryhmän innostus sekä mielikuvien syöttäminen harjoitustilanteissa ruokki intoa pistää itsensä likoon ja poisti epäonnistumisen pelkoa. Isossa osassa oli myös mahtava yhteishenki, jossa jokainen tuntui kantavan oman vastuunsa. Nautin olla harjoituksissa ja mitä enemmän näytelmän maailma ja harjoitusten tunnelma kohosi sitä enemmän halusin olla siellä läsnä, aika ulkopuolella tuntui merkityksettömältä. En osannut olla muualla. Se oli minun sen hetkisen elämäni maailma. Joku voisi sanoa, että sehän on vain 3-4 tuntia elämästä. Minulle se oli 3-4 tuntia elämää.

”*Näyttelijä, joka osaa arvostaa atmosfääriä, etsii sitä myös arkielämässä. Hänestä jokaisella maisemalla, kadulla, talolla ja huoneella on oma atmosfäärinsä.*” (Chekhov 2017, 24)

Julia & Romeo-produktion maailma oli minulle sillä hetkellä se asia, jonka kautta hengitin. Se ruokki atmosfäärin etsintää kaikkialta. Suuntasin mielikuvitukseni näytelmän ja roolihenkilöni mielenmaisemiin.

”Jos et vastusta atmosfääriä, sen vaikutus sinuun vain voimistuu. Näin tapahtuu elämässä että näyttämöllä” (Chekhov 2017, 24)

LEPPÄKERTTU

Kävelen paljain jaloin pitkin polkua, pelkäämättä satuttaa jalkapohjiani. Kasvoillani pakkasen kovettamat kyyneleet. Haluaisitko sinä olla minun taskustani löytyvä nenäliina? Putsata pois menneisyyteni liat! Olen kuin leppäkerttu sateen maalaamassa pensaassa vailla pilkkuja. Haluaisitko sinä olla ne mustat pisteet punaisessa kuoressani? Hannun ja Kertun leivänmurut, jotka estävät eksymästä! Yhdessä voimme syödä sen piparkakkutalon. Kiinanmuurin lailla avaruuteen asti näkyvä suunnannäyttäjä? Historian merkkiteos. Olisitko? Voisitko? Olla minulle ja minä sinulle! Sormenpäistäsi säteilee energiakenttä. Voisitko nipistää minua oikean korvan takaa, tai edes puhaltaa pois nenänpäässäni kutittavan, elämäni läpi jatkuvan levottomuuden?

ESITUSKAUSI:

Kun esityskaudella maailma oli valmis, siihen oli valtavan ihana sukeltaa. Se oli minulle tuttu.

”Näyttelijät, jotka näyttämöllä ovat vastaanottavaisia atmosfäärille , tietävät, että valtaosa esityksen sisällöstä välittyy katsojille yksinomaan atmosfäärin kautta, eivätkä muut esityskeinot pysty samaan.” (Chekhov 2017, 24)

Pystyin löytämään haltioitumisen aiheita kaikkialta. Tekstistä, vastaanäyttelijöistä, äänestä, musiikista, lavasteista, valoista. Kansallisteatterin katto Veronan ja meidän yhteisen teoksemme taivas. Hengitin syvään ja kehossani kihelmöi. Rytmi, ajoitus, tarkkuus, tuli ikään kuin ilmaiseksi. Fokukseni ei ollut itsessäni eikä mielikuvitukseni sidottuna oman pääni sisäiseen maailmaan, vaan se oli osa kokonaisuutta. Se tuki kaikkea, minkä näin, kuulin ja sain muilta. Hetket, jotka koin vastaanäyttelijöiden kanssa, ovat

painuneet mieleeni. Näin heidät esityksemme maailman läpi. Heidät, mutta heidän roolihenkilöidensä lävitse. Ilmeet, eleet, kontakti, tapa olla ja miten he puhuivat. Silmäni laajenivat. Kansallisteatterin suuri näyttämö, valot, edessä yleisömeri, jonka sumea päiden meri ei loppunut. Katossa ne maagiset maalaukset ja kaikki ne tasot, jotka olimme yhdessä luoneet. Sydämeni tykytti. Antauduin sille ja se vei mukanaan. Olin kuin pieni poika jälleen leikkikentällä. Se oli kuin Serena, tai mikä tahansa suuri huvipuisto, jonka olin saanut yksityiseen käyttöön ystäväni kanssa. Sen leikin saimme jakaa katsojien kanssa. Mikään ei ole suonut minulle tekijänä yhtä suurta teatterillista nautintoa ja vapautumista, kuin se mitä se näytelmä tarjosi, kun onnistuin olemaan sen maailmassa ja läsnä juuri sillä kyseisellä hetkellä sekä vuorovaikutuksessa katsojien kanssa. Sillä energialla, mikä yleisöstä parhaimmillaan välittyi näyttämölle, oli suuri vaikutus. Silloin tiesi, että oli saanut jotain takaisin.

3.8. HAITAT:

Juliassa & Romeossa koin kantapään kautta myös hetkiä, jolloin en kyennyt turvautumaan mielikuvitukseeni. Ongelmat ilmenivät kohtauksissa näytelmän alkupäässä, joita en ollut saanut tekstin tasolla itselleni hahmotettua tarpeeksi ajoissa. Koin turvautuvani liiaksi pelkän tunnelman ja mielikuvitukseni luomaan fiilikseen.

”Näyttelijän sanat ja toimet eivät pysty välittämään asioita, jotka elävät vain atmosfäärissä.” (Chekhov 2017, 26)

Koin niissä hetkissä tekstin rajoittavan tekemistäni enkä saanut suunnista ja perusasioista kiinni. Yritin seilata mielikuvillani kohtauksia läpi ja se ei toiminut.

”Kysy itseltäsi, miten vastaanotat kohtauksen, joka näytellään ensin ilman atmosfääriä ja sitten uudelleen atmosfäärin kanssa. Ensi kerralla ymmärrät kohtauksen merkityksen järjellä, mutta tuskinpa pääset syvemmälle sen psykologiseen sisältöön. Toisella kerralla voit jo vastaanottaa kohtauksen sisällön psykologisen tarkoituksen syvemmin. Et pelkästään ymmärrä kohtauksen sisältöä vaan vastaanotat sen emotionaalisesti.” (Chekhov 2017, 26, 27)

Minulta oli ilmeisesti jäänyt kokonaan tuo ensimmäinen vaihe käymättä. Kärsimätön loikkaus heti toiselle tasolle. Ei onnistunut. Ajatus ei tullut läpi tai, jos se tuli, se ei ollut ymmärrettävissä suhteessa puhuttuihin repliikkeihini. Mielikuvitukseni oli lukossa eikä se tullut apuun, koska en joko hahmottanut selkeitä asioita, kuten tahdonsuuntia tai tekstin sisällä tapahtuvia käännteitä, tai yritin järkeistää ja analysoida liikaa. Olin avuton ja hetkittäin tuntui, että en osaa edes kävellä näyttämöllä. ”Supernäyttelijäksi” pyrkiminen oli minun keskeneräisyydessäni mahdoton tehtävä. Se vaati väkivaltaista opettelua ja u-käännöstä omista visioistani takaisin perusasioiden pariin. Se hetki, kun olet Kansallisteatterin suurella näyttämöllä, harjoittelet kohtausta etkä kykene edes kävelemään oikein. Katsomossa työryhmä, jota ihaillet. He näkevät ”Fantom-Ollin” (nimitys, jota käytän itsestäni, kun olen suuren näyttämöllisen sekä ilmaisullisen hädän hetkellä). Mitään ei tapahdu sisällä ja mitään ei tule ulos. On vain suuret lasittuneet silmät vailla suuntaa. Tila, jossa ainoa konkreettinen asia, jota minusta tulisi ulos, olisi oksennus tai housuni lahkeeseen laskettu hätävirtsä. Tästä kaikesta huolimatta minua ei seivästetty, päälleni ei heitetty jätettä eikä minua jätetty yksin. Ohjaajan lempeä halaus ja turvallinen tieto, että huomenna on uusi päivä. Uskalsin epäonnistua kunnolla ja nähdä sen, että mitään peruuttamatonta ei ollut tapahtunut. Kuka minä muka luulen olevani siinä suhteessa, että en saisi näyttää heikkoja hetkiä. Täytyi käydä teksti läpi uudestaan niissä kohdissa, jotka tuottivat ongelmia, koska se vaikutti myös kokonaisuuteen. Oma itsekäs tunnerunkkailu piti saada kuriin. ”Halki, poikki ja pinoon”. Kysyä tyhmit kysymykset yhä

uudestaan ohjaajalta sekä itseltäni. Löytää omakohtainen tarttumapinta jokaiseen kohtaan ja pyytää apua yhä uudestaan. Kuunnella, nähdä ja kokea. Ymmärtää. Kyseenalaistaa oma tunnemaailma ja ajatus. Monipuolisempaa ilmaisua.

Se oli väkivaltainen prosessi sillä hetkellä ja vei aikaa. Tein toistoja ja ikään kuin myönsin, että olen hukassa. Pikkuhiljaa, puhtaalta pöydältä aloin hahmottaa asioita uudelleen. Vapauduin ja uskalsin luottaa itsessäni muihinkin asioihin, kuin pelkästään mielikuvitukseni luomaan tunneilmaisuun.

4. OSA 3

Oodi katsojalle.

Näe minut, huomaa minut, ole kiltti ja katso minua. Pyydän älä nukahda, älä mene pois. Ilman sinua minua ei ole

Elän kiitoksesta, pään taputuksesta. Teen sinulle tempun, jos pyydät. Vien sinut matkalle ja kerron kaiken, jos vain annat aplodit.

Hengitän vasta, kun hymyilet. Ota minut vastaan, niin olen elossa. Näytän sinulle kaiken, lupaan. Anna minulle vain katse ja kontakti

Liioittelen, hassuttelen, itken ja tunnen kaiken, minkä vain haluat minun tuntevan, kunhan vain tuo penkki ei jää tyhjäksi. Ilman sinua minua ei ole

Katsoit muualle, haukottelit! Etkö usko minua? Enkö ole kiinnostava? Mitä minun pitää tehdä? Lupaan olla parempi, yritän enemmän. Nyt keskityn. Näetkö tämä on jo parempi. Voisitko taputtaa? Ei tämä ole totta, mutta eikö olekin hienoa. Katso kuinka hienosti teen! Enkö tee? Elä vihaa tätä mitä teen. Ethän?

Katso tämä edes loppuun. Vielä yksi juttu. Sitten voit mennä, mutta tulethan taas takaisin. Tulethan taas takaisin minua katsomaan

Näe minut, huomaa minut, ole kiltti ja katso minua. Pyydän älä nukahda, älä mene pois. Ilman sinua minua ei ole

Kyllä, haen hyväksyntää näyttämöltä ja elämästä. Mitä sitä kieltämään. Haluan huomiota, lähes loppumatonta huomiota. Olen saanut sitä kummastakin. Minulla on rakastavia ihmisiä ympärilläni, ihania sekä rakastettavia, jotka aivan vilpittömästi minusta välittävät ja minä rakastan ja

välitän heistä. Olen saanut opiskella näyttelijäksi oppilaitoksessa, josta on tullut kaiken kokemani kautta kuin toinen kotini. Ammattikentällä minut on vastaanotettu lähes poikkeuksetta hyvin. Arvostettu, opetettu ja paijattu. Epäonnistumisille annettu ymmärrystä ja onnistumisille kiitosta, silti sieluni huutaa raivokkaasti lisää joka osa-alueella:

Haluan kreikan jumalten kehonkuvan, haluan Jeesuksen Kristuksen loppumattoman empatiakyvyn ja ihmisjärjen ylittävän ymmärryksen. Haluan tuntea rajattoman äidin rakkauden, lapsen sydämen, ikuisesti leikkivän mielen, pedon kehon, suden aistit, olla ihminen tiikerin ruumiissa. Haluan nähdä huomisen jo tänään, haluan eilisen takaisin voidakseni järjestellä sen uudestaan mieleni mukaiseksi. Haluan loputtoman hyväksynnän ihmisiltä ympärilläni, elää kiitoksesta, surfata pilvien päälle ja suudella enkelten kasvoja. Kuolla ja syntyä uudelleen, etuoikeuden taivaan ja maan välillä, iänkaikkisen tässä ja nyt. Haluan olla kuolematon, haluan kontrollin. Minusta moneksi, monesta minuksi, minä! Missä minä? Entä minä? Minä nyt, minä ennen ja minä sitten! MINÄ!

Saisinko halauksen?

Voi voi, onpa siinä todellisuutensa täysin hukannut traaginen nuorimies. Enpä tiedä, mitäköhän tuolle nyt tekisi. Antaisiko elää toista elämäänsä luoden näitä mielikuvituksen tuottamia alter-egoja vai pitäisikö ottaa vesisaavi ja upottaa sinne tuo surrealistinen ja surullinen pää. Palauttaa ”poika” arkitodellisuuteen. Laittaa keräämään muutama kivi kotiseudun pelloilta, käskeä aloittamaan hyötyliikunta?

Voihan tuo olla voimavarakin, jos se tuottaisi hyvää näyttelemistä? Vaikea vastata. Sen tiedän, että hyväksynnän hakeminen kaikin keinoin on vaarallinen vesistö. Siinä helposti kadottaa itsensä. Voi kellua kiitoksesta aikansa, mutta lopulta kolhuja tulee. Veneenpohjaan puhkeaa reikä ja sitä huomaa kadottaneen itsensä mielistelyn myrskynsilmiin. Ylipäätään, jos itsensä ja minäkuvan rakentaa yhden kortin varaan, on itselleen

merkityksellinen vain muiden mielipiteiden kautta, on lopputulos surullinen. Minulla se liittyy tulevaan ammattiini. Olen peilannut itseäni sen kautta liian kauan. Käyttänyt lukuisat määrät energiaa miettien, mitä muut ajattelevat ja pitävätköhän ne siitä, mitä teen. Sitä kautta se heijastuu myös kaikille muille elämän osa-alueille. Haluan olla vain ”hyvä jätkä.” Empatiaa kiitos!

4.1. EMPATIA: Mielikuvituksen suurin voimavara.

Voisiko näyttelijäys olla ihmisenä olemisen tutkimusmatka siinä kaikessa hyvässä. Oppia kuuntelemaan itseään, ja sitä kautta muita? Antaa ruoskan sijaan ymmärrystä. Olla sensuroimatta. Empatia on suurin ihmisyyden tuntemisen ja vuorovaikutuksen salaisuus. Kyky ymmärtää itseään ja sitä kautta muita. Pystyä samaistumaan toisen tilanteeseen ikään kuin se tapahtuisi itselleen. Silloin myös tämä jankkaamani kuvittelun kyky antaa uskoakseni sen suurimman voimavaransa. Se auttaa ymmärtämään ennen kuin tuomitsee. Kykenee iloitsemaan toisen voitoista ja iloista. Se ei tarvitse muuta, kuin maagisen ajatusleikin; mitä jos tämä tapahtuisi minulle, tai mitä jos minä olisin tuossa. Pätee molempiin suuntiin. Suruun sekä iloon. Meillä kaikilla on peilisoluja enemmän tai vähemmän. Kysymys on miten me niitä käytämme ja opimmeko ymmärtämään niitä.

Olisiko näyttelijänammatti minulle näiden peilisolujen ja empatian harjoittelemista? Haluan ymmärtää toista ja muiden tilanteita. Outoja paikkoja ja vaihtoehtoista ajattelua. Minua kiinnostaa. Minua aivan todella kiinnostaa. Olisinko minä yhtäkkiä kiinnostava, jos lakkaisin ajattelemasta, kuinka olisin kiinnostava, vaan yksinkertaisesti kiinnostuisin muista? Tutkia, mitä tapahtuu, jos tapahtuu. Haluan olla hyvä ihminen, hyvä näyttelijä. Olisinko minä yhtäkkiä hyvä ihminen, jos vain kuuntelisin enemmän, näkisin

enemmän? En olisi ajatusteni kanssa yksin. Olisinko minä silloin myös parempi näyttelijä?

Kysy itseltäsi: olenko minä utelias ja kiinnostunut, utelias muiden ihmisten suhteen. Jos vastaat tähän kyllä. Sillä vastauksella tulit allekirjoittaneeksi itsesi kiinnostavien ihmisten joukkoon. Sillä vapauttaa itsensä, sinun ei tarvitse mennä näyttelemään, että olisit kiinnostava vaan mennä olemaan kiinnostunut. Jonka myötä väistämättä muuttuu kiinnostavaksi. Energia, tahdon suunta. Menet tuonne ja otat selvää. Mitä? Saman tien syntyy tilanne. – Puntti Valtonen

4.2. ONKO TARVETTA SENSUURILLE?

”Teko joka voidaan toteuttaa siten, että se johtaa äärimmäiseen totuuteen, kaikkein henkilökohtaisimman olemuksemme lopulliseen paljastamiseen.” – Jerzy Grotowski (Grotowski 2006, 56)

Avaan itseäni jatkuvasti näyttämöllä ja elämässä, tässäkin opinnäytteeni kirjallisessa osiossa, yrittäen rehellisesti ymmärtää. Se sattuu, koska terveelle sensuurille on todellisessa elämässä pakollinen tarve. Onko näyttelemisen ja teatterin suurin ihme se, että todellisuudessa se on ainoa paikka, jossa ei tarvitse esittää? Elää vain tilanteita, kohtaamisia ja tapahtumia itsensä kautta ja reagoida. Mennä tekemään teko. Altistaa itsensä.

Saada paussi kaikesta. *”Luopua arkisesta teeskentelystäimme, puolittaisesta sitoutumisestamme ja jokapäiväisestä vajavaisuudestamme edes esityksen ajaksi”* (Grotowski 2006, 56)

Kaikki ymmärtävät kontekstin. Sitä ei tapahdu oikeasti, mutta koen ne. Minun ei tarvitse peitellä. Voin käyttää kaikki ihmisyyden olemisen tasot,

mielikuvitukseni sekä kokemani tilanteet jonkun fiktiivisen suojan alla. Olla paljas.

Onko elämässä asiat liian vakavia? Jos avaat itseäsi liikaa, lopulta sattuu. Aivot ovat selviytymisen panssari, ne asettavat rajoitteita suojellakseen meitä maailmalta. Opettavat meitä pärjäämään nyky-yhteiskunnan asettamissa raameissa.

Tämä on minulle jatkuva ristiriita, jossa ammattini takia pyrin olemaan mahdollisimman auki ja paljas. Rehellinen ja vilpitön. Olemaan sensuroimatta ja rikkoa rajojani. Murtaa muurini, joita olen rakentanut, että selviäisin. Olemaan analysoimatta liikaa. Se on avannut minua uudella tavalla ja olen oppinut hyväksymään itsessäni asioita, joita en uskonut hyväksyväni. Se on vapautta.

”Mielikuvitus ei palvele tässä työssä hulluutta vaan vapautta.” – Puntti Valtonen

4.3. HAAVE

Voisiko elämä olla vain pitkä liukumäki, johon asettuisi vapaalle pudotukselle. Harmitonta vaaraa vailla pelkoa haavoista. Tanssi, jossa askelkuvioilla ei olisi väliä. Matka, jonka päämäärä ei olisikaan tärkeintä. Vapaata kelluntaa. Silloin tällöin tapahtuvia nopeita sukelluksia, mutta niin, että pää löytäisi aina takaisin pinnalle. Taivaalle huudettuja kysymyksiä, vastausten poimintaa tuulesta. Paljain varpain pomppimista hiekkatiellä ilman, että jalkapohjiin sattuisi. Voisiko haaveilusta tehdä ammatin? Pitäisikö olla huolestumatta? Antaisi otsalle hieman taukoa rypyistä. Mennä nukkumaan aamulla ja valvoa yöllä. Ei vanhentuisi vaan nuortuisi. Kantaisi sydäntään sylissä niin, että kaikki näkisi. Ottaisi vierelleen

matkakumppanin, jolle jakaisi kaikki ne salaisuudet, jotka oli vannonut pitävän vain itsellään. Puristaisi hänen kättään, vaikka kuinka kauan, eikä edes kämmenet hikoilisi. Kuunnella ja kiinnostua. Armahtaa kaikki ja itsensä. Kantaa, työntää, vetää, antaa ja vastaanottaa. Voisiko aakkoset opetella väärinpäin? Voisiko tyhmä ollakin viisas? Nähdä muullakin, kuin pelkillä silmillä. Ottaa kuvia hetkistä ilman kameraa, tallentaa tiedostoja sieluunsa, loppumattomalle kovalevyille. Voisiko olla vaihtoehtoja, vaikka niin monta, että ei osaisi edes päättää? Menisi päästään pyörälle ja kaatuisi ojaan, nousisi sieltä avun kanssa ylös ja jatkaisi taas.

Voisikohan näin? En kyllä tiedä

Katso äiti miten kirkkaina tähdet loistavat taivaalla. Katso! Minä näen ne. Näkevätköhän nekin minut? Aivan varmasti näkevät. Mitä kaikkea ne ovatkaan nähneet. Maailman synnyn ne ovat nähneet ja varmasti näkevät vielä sen tuhoutumisenkin. Minä haluan päästä kysymään niiltä. Saanko mennä äiti? Saanhan?

Valitsen sen kaikkein kirkkaimman. Otan sen kädestä kiinni ja kuvittelen olevani yksi niistä. Pyydän ne muutkin kirkkaat siitä viereltäni mukaan. Tanssimme taivaalla. Pyydystän itselleni pyrstötähden ja teen siitä itselleni moottorin. Kiidämme suihkun tavoin pitkin avaruuden kalvoa ja koen kaiken. Kaikki näkevät minut, eivät voi olla näkemättä, olenhan nyt yksi niistä tähdistä, joita äsken maasta katselin. Lentäen, liitäen tai vain räpyttäen. Ei sillä ole väliä kunhan vain saan olla korkealla. Katsella taivaalta pieniä pisteitä alapuolellani. Kaarto vain ja saan pisteen tarkennettua, nähden sen ääriiviivat. Saan silmiini muodon, jota katselen. Olen edelleen silti korkealla. Puristan käteni nyrkkiin, nostan katseeni ylös ja huudan hep. Matkaan jälleen. Koulutan pyrstötähdestä täydellisen lentoalustan. Surffaan Jupiterin, Marsin tai Venuksen rinteillä ja heitän auringon kanssa yläfemmat. Voi miten aika kulkee, kun sitä ei ajattele. En tiedä olenko ollut täällä vasta minuutin vai jo ikuisuuden. Elä huoli äiti,

tulen kyllä takaisin, olenhan aina ennenkin tullut. Mutta nyt haluan vielä lentää.

4.4. HAAVEILIJJA VAI AMMATILAINEN

”Teatterin olemus piilee siinä, että teatteri itse asiassa on tapahtuma joka tapahtuu tässä ja nyt” (Grotowski 2006, 62)

Mitä on edes olla ammattinäyttelijä/teatterintekijä? Mitä se minulle merkitsee? Mikä erottaa minut haaveilevasta harrastelijasta? Luova herkkä mieleni vai todellisuuden pakoilu, haavemaailma, jossa on helpompi olla? Ei. En edes tiedä, eikä se oikeastaan rehellisesti sanottuna edes kiinnosta minua. Tehdessä, näytellessä, minä tunnen olevani näyttelijä. Tekijä silloin kun näyttelen, teen. Mystinen, magia, energia tapahtuu, tuntuu ja luodaan tehdessä. Haluan toki oppia analysoimaan näkemääni, kuulemaani, muiden ja itseni tekemistä. Mutta se, että osaan määritellä itseni sanoilla, on minulle toisarvoista, koska en kuitenkaan usko sanojani, jos en niitä pääse tekemällä toteuttamaan.

Se on vahvuuteni sekä heikkouteni. Minua on aina kiinnostanut luova tekemisen puoli, se että saan leikkiä fiktion kentällä mitä erilaisimmissa maailmoissa ja jättää asioiden analysointi sekä niiden merkitysten hakeminen muualle. Keskittyä sillä kuuluisalla sadalla kymmenellä prosentilla tekemiseen siinä hetkessä. Mutta eihän se voi riittää. Eihän se riitä mihinkään, jos puhutaan ammattilaisesta, joka osaa pukea sanoiksi osaamisensa sekä tietonsa ja taitonsa. Ammattilaisen pitää pystyä vastaamaan kysymyksiin tai ainakin pystyä niitä kysymään. Pitää tietää miksi tekee, ketä varten ja millä tavalla. Uskon sisälläni tietäväni, mutta niistä puhuminen porukalla, vaikeiden taiteellisten termien käyttäminen saa minut tuntemaan itseni typeräksi. Lukiessani suurten mestareiden järkälemäisiä opuksia

näyttelijäntaiteen tekniikoista, mystisine termistöineen, psykofyysisenä, multi-instrumenttina saa minut tuntemaan itseni liian pieneksi tekemään yhtään mitään. Olen yhä vakuuttuneempi itseni kohdalla siitä, että analysoinnin sijaan tekeminen näyttää sen tajuanko, osaanko tai en. ”Nyt se kahvikuppi helvettiin siitä kädestä ja lattialle! Pelottaa se minuakin mutta nyt mennään!”

Puuttuuko minulta ammattilypeyttä vai olenko yksinkertaisesti vain tyhmä. Lukea pitää, pitää ottaa selvää, tietää historia, se on selvää. Mutta minä olen työläinen, joka näyttää loppujen lopuksi osaamisensa tekemällä.

Tiedän vain ja ainoastaan sen, että minulle ei ollut nuoruudessa muuta vaihtoehtoa, kuin tulla ammattinäyttelijäksi. Mikään muu ei kelvannut. Eikä kelpaa nytkään. Teen mitä tarvitaan, että saan itsestäni enemmän irti. En osaisi kuvitella harrastavani teatteria. Minun pitää saada laittaa siihen maksimaalinen aikani, kehoni ja sieluni. Tehdä täysillä! Tehdä täysillä? Mitä se edes tarkoittaa? Minulle se tarkoittaa täydellistä sitoutumista. Se tulee ennen minkäänlaista ajatusta mistään. Se on minulle suostumus ja päätös, että tämä mitä tehdään, on se mikä on minulle tällä hetkellä totta. Sydämeni särkyisi, jos huomaisin, että epäonnistun siksi, että en ”tehnyt täysillä”. Antanut kaikkeani. ”Tehdä täysillä” on ainoa taitoni. Usko. Kaikkensa antaminen. Riittääkö se? En minä tiedä! En edes osaa sanoa, mikä minusta tekee hyvän näyttelijän tai ammattilaisen. Se on saatanasta, enkä halua valittaa, koska minun pitää muistaa, että olen etuoikeutetussa asemassa saadessani tehdä sitä, mitä rakastan. Mutta raskasta se on. Se vaikuttaa mieleeni, jaksamiseeni ja viimeisen vuoden aikana olen esittänyt itselleni useammin kuin kerran kysymyksen, että jaksanko tehdä tätä. Olen alkanut ajatella, että jos en saa toteuttaa ammattiani, joka tyydyttää taiteellisen haluni tai huomaa, että en riitä siihen mihin pyrin, sitoutumiseni asteen, lopetan. Olen tehnyt jo mielessäni pitkälle edenneen mielikuvan itsestäni asfalttityöntekijänä. Millaiset tatuoinnit otan, miten ja mistäpäin Thaimaata ostan itselleni talven ajaksi talon ja kuinka usein bodaan, että kehtaan tehdä töitä julkisesti ilman paitaa. Itse asfaltin tekemistä tai töitä en ole miettinyt.

Se ei tunnu relevantilta. Joten varasuunnitelma löytyy. Ei vaan, ihan aikuisten oikeasti: En halua, että sydämeni särkyy. Olen aina ajatellut, että seuraava produktioni, esitys tai taideteos saattaa olla viimeiseni. Siten muistan, miksi tätä haluan tehdä. Tiedän myös, että tämä on ”nuoren” taiteilijan uhoa ja kyllä minäkin tulen joskus vielä huomaamaan, että ehdottomuus lopettaa leivän tulon pöytään ja että ”työtähän tämäkin vain on”. Se on totta, mutta se ei ole se, miksi halusin tai haluan näyttelijäksi. Haluan näyttelijäksi, että saan uskoa. Välittää ja kertoa tarinoita. Hengellisyyteni näyttelijän ammattia kohtaan, jota kunnioitan niin suuresti, on minulle pyhä asia. Jos menetän sen uskon, ei minulla ole mitään. On vain paperi ja tyhjät repliikit. Värityskirja vailla värejä. Taika on poissa.

Salme mummoni 99-vuotta:”Olli, se mitä olet nyt tehnyt ja hyvin olet tehnytkin, on oltava minimi. Siitä tasosta alaspäin meneminen ei saa olla vaihtoehto. Elä tyydy höpötyksiin. Jos tyydyt, ei silloin ole millään mitään väliä.” Ehdotonta, mutta tuntui hyvältä. En tarkalleen tiedä, mitä mummoni tarkoitti. Tarkoittiko hän elämää vai näyttämöä vai sekä että?

Kymmenen vuotiaana muistan itkeneeni äidilleni hysteerisesti ruokapöydässä. Äiti kysyi, mikä hätänä, Olli. Vastasin: Äiti mä en halua olla normaali!

Olisi pitänyt olla varovaisempi, sillä sitä saa mitä tilaa.

LÄHDELUETTELO

Byckling, Liisa. 2011. ”Näyttelijän tie Moskovasta Hollywoodiin.” Idän tutkimus. 4

http://www.helsinki.fi/idantutkimus/arkisto/2011_4/it_4_2011_byckling.pdf (haettu 18. 3 2019).

Chekhov, Michael. 2017. *Näyttelijän Tekniikasta*. Kääntänyt Liisa Byckling. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

Grotowski, Jerzy. 2006. *Kohti köyhää teatteria*. Keuruu: Like

Kailas, Uuno. 1932. *Runoja*. Porvoo: Werner Söderström osakeyhtiö

Pietiäinen, Petteri. 2013. *Hulluuden historia*. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus Oy